

แผนพัฒนาเกษตรรายสินค้าปลานิล จังหวัดน่าน

พ.ศ. 2566 - 2570

คณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการ
สินค้าเกษตรที่สำคัญ จังหวัดน่าน
กรกฎาคม 2566

คำนำ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน เป็นหน่วยงานระดับจังหวัด ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์และจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตรจังหวัด จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้า แผนบูรณาการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด และจัดทำงบประมาณด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ตลอดจนการประสานราชการกับส่วนราชการในระดับจังหวัด และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้าปลานิล จังหวัดน่าน ภายใต้การทำงานของคุณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญจังหวัดน่าน ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัด และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

แผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้าปลานิล จังหวัดน่าน ฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลและศักยภาพของพื้นที่รวมทั้งแปลงแผนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาสินค้าปลานิลจังหวัดน่าน ซึ่งคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดน่าน พิจารณาเห็นชอบให้แผนพัฒนา ฯ ฉบับนี้ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนสินค้าปลานิลจังหวัดน่านให้มีประสิทธิภาพแบบครบวงจร

ในการนี้ ใคร่ขอขอบคุณหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน องค์กรเอกชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนต่อการดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้าปลานิล จังหวัดน่าน ฉบับนี้ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้าปลานิล จังหวัดน่าน ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาปลานิล เพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร และความมั่นคงด้านอาหารของจังหวัดน่านต่อไป

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน

กรกฎาคม ๒๕๖๖

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทนำ

บทที่ ๑ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนอื่นๆ

๑.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐	๑
๑.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)	๓
๑.๓ ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)	๔
๑.๔ แผนปฏิบัติการราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๕ ปี
(พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)	๕
๑.๕ นโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	๖
๑.๖ แผนปฏิบัติการราชการ ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กรมประมง	๙
๑.๗ ประเด็นการพัฒนาของภาคเหนือ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)	๙
๑.๘ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒	๑๐
๑.๙ แผนพัฒนาจังหวัดน่าน (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)	๑๑
๑.๑๐ แผนพัฒนาเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)	๑๓

บทที่ ๒ ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลด้านการเกษตร และข้อมูลปศุสัตว์จังหวัดน่าน

๒.๑ ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัด	๑๕
๒.๑.๑ ลักษณะทางภูมิศาสตร์	๑๕
๒.๑.๒ ลักษณะภูมิอากาศ	๑๖
๒.๑.๓ แหล่งน้ำธรรมชาติ	๑๖
๒.๑.๔ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของจังหวัด	๑๗
๒.๒ ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญของจังหวัด และข้อมูลปศุสัตว์จังหวัดน่าน	๑๗
๒.๒.๑ คริวเรือนเกษตรและแรงงานภาคการเกษตร	๑๗
๒.๒.๒ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร	๑๘
๒.๒.๓ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	๑๙
๒.๒.๔ ข้อมูลปศุสัตว์	๒๐
๑) ประวัติปศุสัตว์ และสายพันธุ์ปศุสัตว์ในประเทศไทย	๒๐
๒) กรมประมงกับการพัฒนาปศุสัตว์	๒๓

สารบัญ

	หน้า
๓) ข้อมูลการผลิตปลานิลจังหวัดน่าน	๒๓
๔) การรับรองมาตรฐานการผลิตประมง (ปลานิล)	๒๔
๕) ข้อมูลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ปลานิล	๒๔
๖) ข้อมูลกลุ่มแปรรูปสินค้าประมงในจังหวัด	๒๔
บทที่ ๓ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของปลานิล จังหวัดน่าน	๒๖
บทที่ ๔ แผนพัฒนาเกษตรรายสินค้าปลานิลจังหวัดน่าน	๒๘
๔.๑ วิสัยทัศน์ (Vision)	๒๘
๔.๒ พันธกิจ (Mission)	๒๘
๔.๓ เป้าประสงค์ (Goal)	๒๘
๔.๔ ประเด็นยุทธศาสตร์	๒๘
แผนงานโครงการที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์	๓๐
แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project idea)	๓๒

บทนำ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน เป็นหน่วยงานระดับจังหวัด ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์และจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตรจังหวัด จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้า แผนบูรณาการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด และจัดทำงบประมาณด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ตลอดจนการประสานราชการกับส่วนราชการในระดับจังหวัด จังหวัดน่านพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๗.๕๘ ล้านไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ถึงร้อยละ ๘๗.๒ ของพื้นที่ทั้งหมด มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ๑,๙๘๐,๑๕๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๖๒ ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา ถัดลงมาเป็นพื้นที่ไร่ และไม้ยืนต้น ไม้ผล และน้อยที่สุดเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ๒๗๔ ไร่ จากข้อมูลจังหวัดน่านมีความต้องการบริโภคปลาน้ำจืด และนำเข้าจากต่างจังหวัดในปริมาณที่มาก

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน เสนอต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรจังหวัดน่าน โดยมติที่ประชุมเห็นชอบให้จัดทำแผนพัฒนาเกษตรรายสินค้าระดับจังหวัด ด้านพืช ได้แก่ สินค้ากาแฟ, ปศุสัตว์ ได้แก่ สินค้าโคเนื้อ, และประมง ได้แก่ สินค้าปลานิล สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรรายสินค้าทั้ง ๓ ชนิด โดยใช้กลไกของคณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญจังหวัดน่าน ประกอบด้วย หน่วยงานราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัด และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

สำหรับแผนพัฒนาเกษตรสินค้าปลานิล ระดับจังหวัด จัดทำขึ้นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสำนักงานประมงจังหวัดน่าน ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดน่าน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน (สาขาสัตวศาสตร์และประมง) ร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และศักยภาพ บริบทของพื้นที่ ตลอดจนการแปลงแผนสู่การปฏิบัติเป็นแผนงานโครงการ ฯ ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดน่าน ได้พิจารณาเห็นชอบแผนพัฒนา ฯ ฉบับนี้ สำหรับเป็นกลไกในการขับเคลื่อนพัฒนาปลานิลจังหวัดน่านแบบครบวงจร และคาดหวังให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรจังหวัดน่านและส่วนที่เกี่ยวข้องในอนาคต ต่อไป

บทที่ ๑ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนอื่นๆ

๑.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ เป็นแผนพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยที่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

เพื่อให้ประเทศสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย มีเอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อย ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคมนาคม เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อม สามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

การพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่

๑) ต่อยอดอดีต โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจสังคมโลกสมัยใหม่

๒) ปรับปัจจุบัน เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต

๓) สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคอร์ปใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้

และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ตีรอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ ๓ และอนุรักษ์ภาษาถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อผู้กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทย ทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้งสามด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาท ภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์ และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกัน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความ
ม ั ธ ั ย ั ส ั ถ ั ย ั อ ั ด ั อ ั ม ั โ อ ั บ ั อ ั ม ั อ ั ร ั อ ั ร ั ี ั มี ั ว ั น ั ย ั ร ั ก ั ซ ั า ั ศ ั ล ั ธ ั ร ั ม ั และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนั้น กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลักนิติธรรม

(ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐, สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

๑.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

มุ่งหมายที่จะเร่งเพิ่มศักยภาพของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อฐานแรงและเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทันทั้งที่การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ พลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึง การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้างนโยบายและกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวทันพลวัตของโลกและเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์มีความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูง และคำนึงถึงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลักไปสู่การขับเคลื่อนที่ชัดเจนในลักษณะของวาระการพัฒนา (Agenda) ที่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน และหลายภาคส่วนในการผลักดันการพัฒนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้กำหนดหมุดหมายการพัฒนา จำนวน ๑๓ ประการ ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะ “เป็น” มุ่งหวังจะ “มี” หรือต้องการจะ “ขจัด” เพื่อสะท้อนประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงต่อการพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” และการบรรลุเป้าหมายหลักในช่วงระยะเวลา ๕ ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ โดยมีหมุดหมายที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน ๑๑ หมุดหมาย ได้แก่

หมุดหมายที่ ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงโดยสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริหารจัดการเพื่อคุณภาพความมั่นคงอาหาร และความยั่งยืนของภาคเกษตร และเพิ่มศักยภาพและบทบาทของผู้ประกอบการเกษตรในฐานะหุ้นส่วนเศรษฐกิจของห่วงโซ่อุปทานที่ได้รับส่วนแบ่งประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

หมุดหมายที่ ๒ ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพ และความยั่งยืนโดยเปลี่ยนการท่องเที่ยวไทยเป็นการท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมและบริการที่มีศักยภาพอื่น ปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวให้พึ่งพานักท่องเที่ยวในประเทศและมีการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจมากขึ้น และการท่องเที่ยวไทยต้องมีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

หมุดหมายที่ ๕ ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาคโดยทำให้ประเทศไทยเป็นประตูการค้าและการลงทุนเป็นห่วงโซ่อุปทานของภูมิภาคและเป็นศูนย์กลางคมนาคมและโลจิสติกส์ของภูมิภาค

หมุดหมายที่ ๖ ไทยเป็นฐานการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะที่สำคัญของโลก โดยมูลค่าเศรษฐกิจดิจิทัลภายในประเทศมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น การส่งออกของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะของประเทศเพิ่มขึ้น และมูลค่าอุตสาหกรรมดิจิทัลและอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะของประเทศมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น

หมุดหมายที่ ๗ ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ โดยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตและแข่งขันได้ของ SME มีศักยภาพสูงในการดำเนินธุรกิจสามารถ Scale up และปรับตัวเข้าสู่การแข่งขันใหม่และ SME สามารถเข้าถึงและได้รับการส่งเสริมอย่างมีประสิทธิภาพจากภาครัฐ

หมุดหมายที่ ๘ ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคและการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษขยายตัวเพิ่มขึ้น ความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ของภาคลดลง และการพัฒนาเมืองให้มีความน่าอยู่อย่างยั่งยืนมีความพร้อมในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างทั่วถึง

หมวดหมู่ที่ ๙ ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม โดยครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นมีโอกาสในการเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม และคนไทยทุกช่วงวัยได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

หมวดหมู่ที่ ๑๐ ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ โดยการเพิ่มมูลค่าจากเศรษฐกิจหมุนเวียนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำและยั่งยืน

หมวดหมู่ที่ ๑๑ ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการลดความเสียหายและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการสร้างภูมิคุ้มกันและการฟื้นตัวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ

หมวดหมู่ที่ ๑๒ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบสนองต่อโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยคนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัยมีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมมีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉับพลันของโลก สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุขกำลังคนมีสมรรถนะสูงสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมาย และสามารถสร้างงานอนาคตประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หมวดหมู่ที่ ๑๓ ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน โดยการบริการภาครัฐมีคุณภาพเข้าถึงได้ และภาครัฐที่มีขีดสมรรถนะสูงและคล่องตัว

(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๖). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖) ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐).

๑.๓ ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาการเกษตรของประเทศในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) แผนปฏิรูปของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาในระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ โดยยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) มุ่งในการเสริมจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อน ให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาวเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร Smart Farmer, Smart Group, Smart Enterprise เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรกรม บริหารจัดการแรงงานภาคเกษตรโดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร โดยพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพมาตรฐานสินค้า และส่งเสริมการเกษตรตลอดโซ่อุปทานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

(สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (๒๕๖๐, เมษายน). ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙).

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนเกษตรให้สอดคล้องกับไทยแลนด์ ๔.๐ บริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเกษตร และพัฒนาผลงานวิจัยด้านการเกษตรนำไปสู่การผลิตนวัตกรรมเชิงพาณิชย์

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืน และฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรให้สมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ โดยพัฒนาบุคลากรเป็น Smart Officer และ Smart Researcher เชื่อมโยงระบบการทำงานของทุกหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านการเกษตร

๑.๔ แผนปฏิบัติราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

เป็นแผนหลักในการขับเคลื่อนภารกิจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนอื่น ๆ เกี่ยวข้องรวมทั้งนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ และนำไปใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการสำคัญประจำปีงบประมาณ ตลอดจนผู้บริหารสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแล และติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละผลผลิตให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารราชการแผ่นดินในภาพรวมมีวิสัยทัศน์ คือ “เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ต่อปี” โดยมีเป้าหมายผลิตภัณฑมวลรวมในประเทศสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนเกษตรเพิ่มขึ้น สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร) มีศักยภาพเพิ่มขึ้น และการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรมี ความสมดุล ประกอบด้วย ๕ ประเด็นการพัฒนา ๒๘ แนวทางการพัฒนา ได้แก่

ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ เสริมสร้างความมั่นคงทางการเกษตร มีแนวทางการพัฒนา คือการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเกษตร

ประเด็นการพัฒนาที่ ๒ ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร มีแนวทางการพัฒนา คือ เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป เกษตรอัจฉริยะ การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร ท่องเที่ยวเกษตรเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์การเกษตรการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร) ให้เป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ และการพัฒนาการเกษตรในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ประเด็นการพัฒนาที่ ๓ สร้างความเสมอภาคและกระจายความเท่าเทียมทางสังคมเกษตร มีแนวทางการพัฒนา คือ การเสริมสร้างทุนทางสังคม การรองรับสังคมเกษตรสูงวัยเชิงรุก การยกระดับศักยภาพของเกษตรกรรายย่อยให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ และการสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

(กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (๒๕๖๔, ตุลาคม). แผนปฏิบัติราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๕ ปี(พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐).)

ประเด็นการพัฒนาที่ ๔ บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนา คือ การพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมเชิงนิเวศการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล การพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ การเพิ่มผลผลิตของน้ำทั้งระบบในการใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำให้ทัดเทียมกับระดับสากล

ประเด็นการพัฒนาที่ ๕ พัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐและงานวิจัยด้านการเกษตร มีแนวทางการพัฒนา คือ การพัฒนาบริการประชาชน การพัฒนาระบบบริหารงานภาครัฐ การสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ การพัฒนากฎหมาย และการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร

๑.๕ นโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ดร.เฉลิมชัย ศรีอ่อน) ได้มีแนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนด้านการเกษตรให้มีความยั่งยืน ด้วยยุทธศาสตร์และแนวทางนโยบายหลัก ดังนี้

ยุทธศาสตร์ ๕ ประเด็น ประกอบด้วย

๑. ยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการประสานความร่วมมือกับกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย Lazada Shopee Alibaba สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดให้มีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบตลาดออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมจับคู่ธุรกิจผู้ซื้อกับผู้ขายเพื่อสร้างเครือข่ายธุรกิจเกษตรทั้งผลผลิตและสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรชุมชนที่เชื่อมโยงกับตลาดชุมชนหรือตลาดเกษตรกร อีกทั้งส่งเสริมระบบเกษตรพันธสัญญา เพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างเกษตรกรกับผู้ประกอบการ ยุทธศาสตร์เทคโนโลยีเกษตร ๔.๐ เพื่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรมโดยใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า (Supply-Value Chain) ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป จนถึงการตลาด โดย

๒. ยุทธศาสตร์เทคโนโลยีเกษตร ๔.๐ เพื่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรม โดยใช้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า (Supply-Value Chain) ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป จนถึงการตลาด โดย

๒.๑ พัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๒.๒ พัฒนาศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (AIC)

๒.๓ พัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และส่งเสริมสถาบันเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ให้เป็นผู้ให้บริการทางการเกษตร (Agricultural Service Providers : ASP)

๓. ยุทธศาสตร์ ๓'S คือ "Safety" ความปลอดภัยของอาหาร "Security" ความมั่นคง มั่งคั่ง ของภาคการเกษตรและอาหาร และ "Sustainability" ความยั่งยืนของภาคการเกษตร

๓.๑ Safety เน้นสินค้าเกษตรและอาหารของไทยมีความปลอดภัย เชื่อมมั่นในระบบที่มีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability)

๓.๒ Security เน้น ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) Food Security ไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้า เกษตร และอาหารที่สำคัญของโลก สามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารได้เพียงพอและสามารถผลิตเลี้ยงคนทั่วโลกได้ โดยมีตัวอย่างสินค้าดาวเด่นของไทย อาทิ ข้าว มันสำปะหลัง ไข่ สินค้าประมง (๒) Health Security ไทยมีมาตรการควบคุมป้องกันการระบาดของโรคที่เข้มนวด (๓) Biosecurity ไทยมีระบบควบคุม/ป้องกันโรคระบาดในสัตว์ และพืชรวมทั้งศัตรูพืช การนำแอปพลิเคชัน e-Smart Plus มาใช้ในการประเมินความเสี่ยงฟาร์มสุกรแบบ Real time สำหรับโรค African Swine Fever (ASF) และ (๔) Farmer Security เน้นการเสริมสร้างเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมเกษตรกรพอเพียงและ Smart Farmer, Young Smart Farmer เพื่อให้ภาคเกษตรมีความมั่นคง

๓.๓ Sustainability ระบบการทำเกษตรของไทยเน้นความยั่งยืน เช่น เกษตร ผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ และวนเกษตร

๔. ยุทธศาสตร์การบริหารเชิงรุกแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วน

๔.๑ การบูรณาการเพื่อพัฒนาฐานข้อมูล Big Data

๔.๒ สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในด้านการพัฒนาการเกษตร การนำจุดแข็งหรือ ศักยภาพของแต่ละภาคส่วนมารวมมือกัน เพื่อพัฒนาภาคเกษตรตลอดโซ่อุปทาน

๕. ยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวศาสตร์พระราชา โดยน้อมนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและสร้างความมั่นคงแก่เกษตรกร

แนวทางนโยบายหลัก ๑๕ ด้าน ประกอบด้วย

๑. นโยบาย “ตลาดนำการผลิต” เป็นนโยบายหลักโดยเพิ่มช่องทางตลาดให้หลากหลาย ทั้งใน รูปแบบตลาดออนไลน์ (แพลตฟอร์มรายสินค้าเพื่อรองรับ New Normal) ตลาดออฟไลน์ โมเดิร์นเทรด (Modern Trade) รถโมบาย ตลาดสด ตลาดชุมชน คาราวานสินค้า เกษตรพันธสัญญา และเคาน์เตอร์เทรด จัดกิจกรรมจับคู่ธุรกิจ ผู้ซื้อกับผู้ขายเพื่อสร้างเครือข่ายธุรกิจ โดยร่วมมืออย่างเข้มข้นกับกระทรวงพาณิชย์ภายใต้โมเดล “เกษตร-พาณิชย์ทันสมัย”

๒. การสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันเกษตรกรและเศรษฐกิจฐานราก โดยส่งเสริมให้ เกษตรกร มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรและสถาบัน เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีอำนาจต่อรองในการซื้อขายผลผลิต ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรชุมชน เชื่อมโยงกับตลาดชุมชน/ตลาดเกษตรกร ตลาดสีเขียว (Green Market) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ สามารถ ช่วยเหลือสมาชิกเกษตรกรเอื้อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ ทั้งสังคม ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติให้เข้มแข็งและยั่งยืน

๓. การส่งเสริมสถาบันเกษตรกรผู้ประกอบการ และ Start Up เป็นหน่วยธุรกิจให้บริการ ทางการเกษตร (Agricultural Service Providers : ASP) เพื่อยกระดับสู่การให้บริการทางการเกษตร เช่น เทคโนโลยีในการดูแลรักษารถจักรกลในการเตรียมดินและการเก็บเกี่ยว สำหรับให้บริการแก่พี่น้องเกษตรกร แบบครบวงจร

๔. การส่งเสริมเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming) เพื่อสร้างความไว้วางใจ และความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพการผลิตอย่างยั่งยืนระหว่างเกษตรกรกับผู้ประกอบการ และร่วมกัน ยกระดับคุณภาพผลผลิต และแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาด

๕. การพัฒนาศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (AIC) เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ ด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร สนับสนุนและส่งเสริมเทคโนโลยีเกษตร โดยเชื่อมโยงการทำงานกับ ศพก. เพื่อยกระดับสู่การทำเกษตรสมัยใหม่ และเกษตรแบบแม่นยำ (Precision Agriculture)

๖. การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการเกษตร เพื่อตอบสนองต่อโซ่อุปทานที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการค้าสินค้าเกษตรออนไลน์ที่ขยายตัวต่อเนื่อง เพื่อรักษาคุณภาพสินค้าเกษตรให้มีความสดใหม่ และถึงมือผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว รวมถึงพัฒนาระบบเชื่อมโยงทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งออก และนำเข้าสินค้าเกษตร

๗. การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ มีการกระจายน้ำอย่างเหมาะสมและทั่วถึง รวมทั้งพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นาของเกษตรกรและชุมชน เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำเพียงพอสำหรับการอุปโภค บริโภค และทำการเกษตรตลอดจนป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัย

๘. การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้ตรงตามศักยภาพของที่ดิน โดยกำหนดเขตความเหมาะสมในการทำการเกษตรในแต่ละพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูงสุดผ่านข้อมูล Agri – Map

๙. การส่งเสริมศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อบ่มเพาะเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer ผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งให้บริการทางวิชาการและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และ เป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเกษตรในระดับพื้นที่

๑๐. การประกันภัยพืชผล ให้ความคุ้มครองความเสียหายหรือความสูญเสียต่อพืชผลที่เอาประกันภัยซึ่งเกิดจากภัยต่างๆ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง ลมพายุ ลูกเห็บตก เป็นต้น ซึ่งจะช่วยสร้าง เสถียรภาพทางรายได้และความมั่นคงในอาชีพให้แก่เกษตรกรรวมถึงการให้ความช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกรที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างทันท่วงที

๑๑. การส่งเสริมเกษตรกรที่ยั่งยืน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและสร้างความมั่นคงแก่เกษตรกร ได้แก่ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ และวนเกษตรด้วยการลด ละ เลิกการใช้สารเคมี ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง และมีการพัฒนาอาหารของไทยให้เป็นรูปแบบอาหารที่ปลอดภัยและมีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการสินค้าเกษตรปลอดภัยใน ๕ ร ได้แก่ โรงเรียน โรงแรม โรงพยาบาล เรือนจำ และร้านอาหาร

๑๒. การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สร้างแบรนด์ให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าจากความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น สมุนไพร แมลงเศรษฐกิจ ส่งเสริมสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพทางด้านการตลาดในอนาคต ทั้งสินค้าอาหารอนาคต (Future Food) และสินค้าเกษตรที่ตอบสนองผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม (Functional Food) รวมทั้งสินค้าเกษตรเพื่อพลังงานและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต

๑๓. การวิจัยและพัฒนาเพื่อตอบสนองการพัฒนาภาคเกษตรของประเทศไทยบนพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรและผู้บริโภค

๑๔. การพัฒนาฐานข้อมูล Big Data ในการใช้ประโยชน์และเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อการบริหารและช่วยให้เกษตรกรมีข้อมูลที่ดีและเพียงพอต่อการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อการผลิตและการจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

๑๕. การประกันรายได้ของเกษตรกร ผู้ปลูกข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

(กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๖๖)

๑.๖ แผนปฏิบัติการ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) กรมประมง

สาระสำคัญของนโยบายแผนปฏิบัติการกรมประมง พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ วิสัยทัศน์ : ยกระดับการประมงไทยให้แข่งขันได้ โดยใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล พร้อมผลักดันงานวิจัยและนวัตกรรมที่สร้างความมั่นคงแก่เกษตรกร

โดยมีประเด็นสำคัญ ๕ ด้าน ประกอบด้วย

๑. สร้างสมดุลการประมงที่รักษาสีงแวดล้อม พร้อมได้ผลผลิตอย่างต่อเนื่องและมั่นคง (ครอบคลุมถึงการให้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตอย่างคุ้มค่า)

๒. เสริมความมั่นคงให้เกษตรกรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เพิ่มทั้งผลผลิตและมูลค่า (เพิ่มรายได้เสริมอาชีพ ลดความเหลื่อมล้ำ ลดต้นทุนการผลิต และยกระดับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน)

๓. เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยสินค้าดี มีคุณภาพ ปลอดภัย และหลากหลาย (เพิ่มมูลค่าสินค้าสร้างอัตลักษณ์พื้นถิ่น ยกย่องคุณภาพความปลอดภัยในกระบวนการผลิตให้มีมาตรฐานตลอดจนพัฒนาความรู้การใช้ชีวภัณฑ์แทนเคมีภัณฑ์)

๔. ยกระดับการประมงไทยด้วยงานวิจัยและพัฒนา พร้อมตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) (มุ่งเน้นเกษตรกรรมยั่งยืนลดปริมาณขยะ/วัสดุเหลือใช้ ใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจหมุนเวียน พร้อมมีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้)

๕. พัฒนากำลังคนและการดำเนินงานของรัฐให้ทัดเทียมสากล จนเกิดการยอมรับในระดับนานาชาติ (มุ่งเน้น พัฒนาระบบการของรัฐในการป้องกันการทำการประมงผิดกฎหมายการเฝ้าระวัง แก้ไขปัญหาต่างๆ ทางอุตสาหกรรมประมง เพื่อให้เกิดการยอมรับในระดับนานาชาติ)

(แผนปฏิบัติการ ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ กรมประมง, ๒๕๖๖)

๑.๗ ประเด็นการพัฒนาภาคเหนือ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)

ทิศทางการพัฒนามุ่งสู่การพัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ เชื่อมโยงกับอนุภูมิภาคและเติบโตอย่างยั่งยืน ตามแนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สุขภาพดี วิถีชีวิตยั่งยืน” โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนา ๔C ได้แก่ Creative พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง โดย การสร้างระบบนิเวศ เมือง และพื้นที่สร้างสรรค์ตลอดจนสามารถพัฒนาสู่การเป็นสินค้าและบริการสร้างสรรค์ Connect สร้างโอกาสในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศและกับอนุภูมิภาค ทั้งในส่วนของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เมืองสร้างสรรค์ และกลุ่มผู้คนสร้างสรรค์ Clean พัฒนาคตามแนววิถีใหม่ (New Normal) บนฐานการเติบโตอย่างยั่งยืนของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดูแลความสะอาดของเมือง และการใช้พลังงานสะอาด โดยคำนึงถึง Care ที่ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องกับการดูแลผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสในสังคมและพัฒนาศักยภาพแรงงาน

แนวทางการพัฒนา

๑. พัฒนาสู่การเป็นระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ Creative LANNA ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง

๒. พัฒนาการผลิตตามระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมแปรรูปมูลค่าสูง

๓. พัฒนาการท่องเที่ยวและบริการบนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เน้นกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ได้แก่ (๑) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต (๒) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (๓) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (MICE) และ (๔) กลุ่มธุรกิจบริการสุขภาพ

๔. เสริมศักยภาพของเมืองและพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเอื้อต่อการอยู่อาศัย

๕. พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาผู้สูงอายุสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging) และพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน

๖. อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ พัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำที่มีความสมดุล ป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ปัญหาลิ่งแวดล้อมเมือง

๑.๘ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ (เชียงราย – พะเยา – แพร่ – น่าน) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีความแปรผันสูง อาทิเช่น การระบาดของโรคอุบัติใหม่ สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจที่ผันผวน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สถานการณ์ด้านสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ อยู่บนพื้นฐานการได้รับประโยชน์ร่วมกันของจังหวัดภายในกลุ่มจังหวัด และดำเนินการภายใต้แนวความคิดการพัฒนาภาคเหนือที่มุ่งไปสู่การเป็น “ฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ” ที่สานสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ สุขภาวะดีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ที่ว่า “ภายในปี ๒๕๗๐ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จะเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน” เพื่อนำไปสู่การมีเศรษฐกิจที่ดีประชาชนในพื้นที่มีรายได้เลี้ยงตนเองได้อย่างทั่วถึงประชาชนมีสุขภาพดี และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยการขับเคลื่อนการกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ดังกล่าวมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขับเคลื่อนในเชิงเครือข่ายร่วมบูรณาการเพื่อให้เป้าหมายการพัฒนาสัมฤทธิ์ผล

เป้าหมายการพัฒนาของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ “ภายในปี ๒๕๗๐ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จะเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน”

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ได้แก่

๑. อัตราการขยายตัวของดัชนีทางเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒
๒. พื้นที่สีเขียวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ไม่ลดลงจากปีที่ผ่านมา

ประเด็นการพัฒนาของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒

๑. พัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง

วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคคลและทรัพยากรในการดำเนินงานเพื่อให้สามารถปรับตัวภายใต้การเปลี่ยนแปลง ทั้งในภาคการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การเกษตร และภาคอุตสาหกรรม ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดทำฐานข้อมูล การปรับใช้เทคโนโลยีตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัดของประเด็นการพัฒนา

๑) อัตราการขยายตัวของมูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการค้า ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ เพิ่มขึ้น (ปี ๒๕๖๓ มูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการค้าของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๖๕๙,๙๓๐,๓๐๐ บาท)

๒) อัตราการขยายตัวของมูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ เพิ่มขึ้น

๓) อัตราการขยายตัวของมูลค่าการลงทุนในธุรกิจด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ เพิ่มขึ้น

๒. ส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพวิถีใหม่สู่ความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ เพื่อยกระดับเกษตรปลอดภัยให้เป็นเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมพืชที่มีสรรพคุณด้านการดูแลสุขภาพ ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการให้บริการสุขภาพ เปิดช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านสุขภาพให้กับประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงและทานอาหารปลอดภัย

ตัวชี้วัดของประเด็นการพัฒนา

- ๑) จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น
- ๒) จำนวนผู้ปลูกสมุนไพรได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น
- ๓) จำนวนสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพิ่มขึ้น

๓. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาศักยภาพในการรับมือสาธารณภัย

วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว และสร้างเครือข่ายเตือนภัยด้านสิ่งแวดล้อมในทุกระดับเพื่อป้องกันสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้น

ตัวชี้วัดของประเด็นการพัฒนา

๑) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนเครือข่ายความร่วมมือในการอนุรักษ์ พื้นที่ การเฝ้าระวัง และเตือนภัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ปี ๒๕๖๓ จำนวนเครือข่ายความร่วมมือในการอนุรักษ์พื้นที่ การเฝ้าระวัง และเตือนภัยของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ

๒) จำนวนจุดความร้อน (Hot Spot) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ลดลงจากปีฐาน (ปี ๒๕๖๓ จุดความร้อน (Hot Spot) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ จำนวน ๖,๐๔๔ จุด

๑.๙ แผนพัฒนาจังหวัดน่าน (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐)

จากกระแสความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและสิ่งแวดล้อมของโลกและประเทศไทย รวมทั้งวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ส่งผลต่อจังหวัดน่านทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นเพื่อก้าวทันความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนแม่บทการพัฒนาต่าง ๆ จังหวัดน่านโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดน่าน (ก.บ.จ.น่าน) ได้เห็นชอบกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาจังหวัดน่านนี้ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ เพื่อ “พลิกโฉมการพัฒนาการเดินทางสร้างเมืองน่านแห่งความสุข ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมร่มเย็น เศรษฐกิจได้รับการต่อยอดและสร้างมูลค่าอย่างสร้างสรรค์ และเติบโตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ๓ ด้าน และมีเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดน่าน คือ “เมืองแห่งความสุขและสร้างสรรค์” โดยพลิกโฉมการพัฒนาเดินทางสร้างเมืองน่านเมืองแห่งความสุขประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีสังคมร่มเย็น เศรษฐกิจได้รับการต่อยอดและสร้างมูลค่าอย่างสร้างสรรค์และเติบโตอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดน่าน

- ๑) อัตราของประชาชนที่อยู่ภายใต้เส้นความยากจนลดลง
- ๒) ดัชนีความก้าวหน้าของคนสูง
- ๓) ร้อยละของผู้ป่วยที่เข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลลดลง
- ๔) อัตราการขยายตัวของมูลค่าด้านเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น (ราคาประจำปี)
- ๕) ระดับความสำเร็จในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ

๖) อัตราการเพิ่มขึ้นของพื้นที่สีเขียว

๗) ร้อยละของประชากรที่ประสบสาธารณภัยลดลง

๑. ประเด็นการพัฒนา

๑) สุขภาพสร้างโอกาสและสังคมที่รุ่มเย็น

ผลสัมฤทธิ์ พัฒนาการทรัพยากรมนุษย์ทุกช่วงวัยให้มีความสุขภาวะที่ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสังคมที่รุ่มเย็น รวมทั้งสร้างโอกาสและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของจังหวัดน่านให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศและจังหวัดภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัด

- อัตราของประชาชนที่อยู่ภายใต้เส้นความยากจน
- ดัชนีความก้าวหน้าของคนสูง
- ร้อยละของผู้ป่วยเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลลดลง

๒) สุข เศรษฐกิจสร้างสรรค์และมูลค่าสูง

ผลสัมฤทธิ์ ส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันทั้งในเชิงโครงสร้างและภาคการผลิตอุตสาหกรรมและบริการด้วยองค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์เทคโนโลยีและนวัตกรรมมูลค่าสูง

ตัวชี้วัด

- อัตราการขยายตัวของมูลค่าด้านเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น (ราคาประจำปี)
- ระดับความสำเร็จในโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนพัฒนาระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ

๓) สุขเติบโตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ผลสัมฤทธิ์ ลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน และที่สำคัญสร้างสมดุลในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด

- อัตราการเพิ่มขึ้นของพื้นที่สีเขียว
- ร้อยละของประชากรที่ประสบสาธารณภัยลดลง

แนวทางการพัฒนา ดังนี้

๑) พัฒนาคอนทุนทุกช่วงวัยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

๒) พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขที่ทั่วถึง ทันสมัยและครบวงจรเพื่อให้คนน่านมีสุขภาวะที่ดี

๓) สร้างสังคมแห่งโอกาสสงบสุขและรุ่มเย็น

๔) เพิ่มขีดความสามารถผู้ประกอบการ การลงทุน และยกระดับผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญา

ชุมชนด้วยนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์

๕) พัฒนาและส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยและมูลค่าสูง

๖) พัฒนาและส่งเสริมท่องเที่ยวคุณภาพสูง

๗) ดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรและธรรมชาติและเพื่อสร้างการเติบโตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม

อย่างเป็นระบบ

๘) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างการเติบโตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม

๙) บรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๑.๑๐ แผนพัฒนาเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐)

วิสัยทัศน์ “สินค้าเกษตรมีมูลค่าสูง เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี”

พันธกิจ

๑. พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร
๒. สร้างความมั่นคงในอาชีพการเกษตร
๓. ยกระดับกระบวนการผลิตภายใต้รูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนและเกษตรมูลค่าสูง
๔. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
๕. เพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้เข้าสู่มาตรฐาน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม
๖. พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ Yong Smart Farmer , Smart Farmer
๗. สร้างตัวแบบงานวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทอัตลักษณ์น่าน

เป้าประสงค์ “เกษตรกรหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง”

โดยมีเป้าหมาย เกษตรกรมีความสามารถในอาชีพตนเอง (Smart Farmer) , สถาบันเกษตรกรมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Smart Agriculture Groups) , สินค้าเกษตรมีคุณภาพมาตรฐานตรงตามความต้องการตลาด (Start Agriculture product) และพื้นที่เกษตรและภาคการเกษตรมีศักยภาพ (Smart Area/ Agriculture)

เป้าหมาย รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น , ผลผลิตสินค้าเกษตรมีคุณภาพได้รับการรับรองมาตรฐานเพิ่มขึ้น , มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรสมัยใหม่มาใช้ในภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น และมีกลุ่มเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรที่เข้มแข็งเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด ๑) ผลผลิตทั้งหมดรวมการเกษตร GPP เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า ๐.๕ ๒) สินค้าเกษตรที่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐาน เพิ่มขึ้น ร้อยละ ๕ ต่อปี ๓) รายได้สุทธิครัวเรือนเกษตรกร เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๕ ต่อปี ๔) สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปลงใหญ่) มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐาน

ประเด็นการพัฒนา ๕ ประเด็น ดังนี้

๑. เสริมสร้างความมั่นคงทางการเกษตร

เป้าหมาย ๑) เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดน่านมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตร ๒) เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดน่านมีคุณภาพชีวิตที่ดี ๓) เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดน่านปรับเปลี่ยนการผลิตเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มมากขึ้น ๔) รูปแบบการทำเกษตรที่สะท้อนถึงความยั่งยืนมีเพิ่มมากขึ้น ๕) มีการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร เช่น ดินและน้ำอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนา ๑) เพิ่มศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรให้เหมาะสมกับการเกษตรสมัยใหม่ ๒) ส่งเสริมการผลิตภาคเกษตรครบวงจรสู่เกษตรมูลค่าสูง ๓) เพิ่มประสิทธิภาพภาคเกษตรภายใต้เกษตรกรรมยั่งยืนด้วย BCG Model เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเกษตรวิถีใหม่ ๔) พัฒนาและสร้างบุคลากรการเกษตรอย่างมืออาชีพครบวงจร ๕) ส่งเสริมองค์ความรู้ในการจัดการอาหารและการเกษตรเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

๒. ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร

เป้าหมาย ๑) ยกระดับสินค้าเกษตรให้สะท้อนอัตลักษณ์ ปลอดภัย ได้มาตรฐาน ด้วยเทคโนโลยี ความรู้ ๒) มูลค่าจากการประกอบธุรกิจเกษตรของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้น ๓) พัฒนาและเชื่อมโยงช่องทางตลาดสินค้าเกษตร

แนวทางการพัฒนา ๑) เพิ่มศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรให้เหมาะสมกับการเกษตรสมัยใหม่ ๒) ส่งเสริมการผลิตภาคเกษตรครบวงจรสู่เกษตรมูลค่าสูง ๓) เพิ่มประสิทธิภาพภาคเกษตรภายใต้เกษตรกรรมยั่งยืนด้วย BCG Model เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเกษตรวิถีใหม่ ๔) พัฒนาและสร้างบุคลากรภาคเกษตรอย่างมืออาชีพครบวงจร ๕) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร ด้วยการเข้าถึงกลไกการรับรองมาตรฐาน

๓. สร้างความเสมอภาคและกระจายความเท่าเทียมทางสังคมเกษตร

เป้าหมาย ๑) เกษตรกรเข้าถึงการพัฒนาของภาครัฐได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการเกษตร ๒) เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ๓) เกษตรกรมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม (คทข.) เพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนา ๑) เพิ่มประสิทธิภาพภาคเกษตรภายใต้เกษตรกรรมยั่งยืนด้วย BCG Model เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเกษตรวิถีใหม่ ๒) พัฒนาและสร้างบุคลากรภาคเกษตรอย่างมืออาชีพครบวงจร ๓) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี บริหารจัดการ

๔. บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ตามแนวทาง BCG Model

เป้าหมาย ๑) ลดการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ๒) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างทั่วถึง ๓) การผลิตภาคเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คาร์บอนต่ำ (Low carbon) บนฐาน BCG Model ๔) การปรับเปลี่ยนการผลิตพืชเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา ๑) บริหารจัดการพื้นที่เกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างมูลค่าจากคาร์บอนเครดิต ๒) ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และประมงพื้นบ้านเชิงเศรษฐกิจ

๕. บูรณาการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และงานวิจัยด้านการเกษตร

เป้าหมาย ๑) ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องบูรณาการและนำข้อมูลสารสนเทศการเกษตรไปใช้ประโยชน์ ๒) งานวิจัยและเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ (ตบโจทย์พื้นที่และขับเคลื่อนนโยบาย) ๓) มีงานวิจัยที่มุ่งเน้นพัฒนาและตบโจทย์บริบทพื้นที่ (Area base) ๔) มีงานวิจัยพื้นฐานนำมาพัฒนาพื้นที่

แนวทางการพัฒนา ๑) บริหารจัดการข้อมูลด้านการเกษตรแบบบูรณาการ Big data

๒) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม งานวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพการเกษตรให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๒

ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลด้านการเกษตรจังหวัดน่าน

๒.๑. ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัด

๒.๑.๑ ลักษณะทางภูมิศาสตร์

๑) ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

จังหวัดน่าน เป็นจังหวัดชายแดน ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๑ ประมาณ ๖๖๘ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๗.๕๘ ล้านไร่ (ข้อมูลจากการแผนที่การใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน ; ๒๕๖๔) โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาถึงร้อยละ ๘๗.๒ ของพื้นที่ทั้งหมด สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๒,๑๑๕ เมตร

๒) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ มีพื้นที่ติดต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงฮ่อน - หงสา (สปป.ลาว)

ทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดต่อกับแขวงไชยบุรีติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดอุตรดิตถ์

ทิศใต้ มีพื้นที่ติดกับจังหวัดแพร่

ทิศตะวันตก มีพื้นที่ติดกับอำเภอปง จังหวัดพะเยา อำเภอสองแคว กับจังหวัดพะเยา

๓) สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดน่าน เนื้อที่ประมาณ ๘๕ เปอร์เซ็นต์ของเนื้อที่จังหวัดส่วนใหญ่ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ที่มีความลาดชันเกินกว่า ๓๐ เปอร์เซ็นต์ มีทิวเขาหลวงพระบางและทิวเขาฝิ่ปันน้ำ ซึ่งเป็นทิวเขาหินแกรนิต ที่มีความสูง ๖๐๐-๑,๒๐๐ เมตร เหนือระดับน้ำทะเล มีลักษณะเป็นภูเขาลูกคลื่นลอนลาด และลูกคลื่นลอนชัน มีพื้นที่ราบลุ่มมีเป็นส่วนน้อย ได้แก่ ที่ราบกว้างใหญ่อยู่ในลุ่มน้ำน่าน - สา ตามลำน้ำน่าน และที่ราบลุ่มแคบๆ อยู่แถบอำเภอนาน้อยตอนใต้ อำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง และอำเภอทุ่งช้าง ภูเขาที่มีความสูงมากอยู่บริเวณเขตชายแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ดอยภูคา ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเขตอำเภอปัว เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำน่าน ภูเขาที่สูงที่สุดในจังหวัดน่าน คือดอยภูแว มีความสูง ๑,๘๓๗ เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ในเขตท้องที่อำเภอปัว เนื่องจากสภาพพื้นที่จังหวัดน่านเป็นภูเขาสูงและป่าไม้ทำให้มีลุ่มน้ำ และแหล่งน้ำที่เป็นต้นกำเนิด ของต้นน้ำลำธารสำคัญหลายสาย เช่น แม่น้ำน่าน แม่น้ำว้า แม่น้ำสา แม่น้ำสมุน แม่น้ำยาว แม่น้ำปัว และแม่น้ำกอน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีลำธารและลำห้วยจำนวนมาก ชาวบ้านจึงมักตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ เพราะต้องใช้น้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค

พื้นที่จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่เสี่ยงประสบภัยแล้งและอุทกภัยเป็นประจำทุกปี ซึ่งสร้างความเสียหายต่อพื้นที่ทางการเกษตรและผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรเป็นอย่างมาก โดยเริ่มจากครึ่งหลังของเดือนตุลาคมเป็นต้นไป จังหวัดน่านจะมีปริมาณน้ำฝนลดลงในช่วงระยะดังกล่าว และในฤดูร้อนที่ฝนตกจะเกิดพายุฝนฟ้าคะนองจะเกิดจากพายุฝนฟ้าคะนองจะเกิดลักษณะเช่นนี้เป็นประจำทุกปี ในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดน่าน สาเหตุของปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยจังหวัดน่าน เนื่องจากจังหวัดน่าน ได้รับอิทธิพลมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดพาเอาความชุ่มชื้นมาสู่พื้นที่ภาคเหนือ ทำให้มีฝนตกชุกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน เป็นประจำทุกปี และในห้วงเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน จังหวัดน่านจะมีปริมาณน้ำฝนลดลงมีผลกระทบทำให้มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งทั้ง ๑๕ อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง อำเภอบ้านหลวง อำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอสันติสุข อำเภอสองแคว อำเภอป่อเกลือ อำเภอทุ่งช้างอำเภอเชียงกลาง อำเภอเวียงสา อำเภอนาน้อย อำเภอนาหมื่น

อำเภอแม่จริม และอำเภอเฉลิมพระเกียรติและมีพื้นที่เสี่ยงการเกิดอุทกภัย ในห้วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน จำนวน ๑๕ อำเภอ เช่นกัน

๒.๑.๒ ลักษณะภูมิอากาศ

๑. ฤดูกาลแบ่งได้ ๓ ฤดูคือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ประมาณสัปดาห์ที่ ๓ ของเดือนพฤษภาคม และไปสิ้นสุดในปลายเดือนกันยายน หรือต้นเดือนตุลาคม ซึ่งในระยะนี้ในเขตภาคกลางยังมีฝนตกหนักอยู่ รวมระยะเวลาของฝน ๔ - ๕ เดือน

ฤดูหนาว เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคม และสิ้นสุดประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ รวมระยะเวลาของฤดูประมาณ ๓.๕ เดือน - ๔ เดือน

ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์และไปสิ้นสุดประมาณกลางเดือนพฤษภาคม รวมระยะเวลาประมาณ ๓ เดือน

๒.๑.๓ แหล่งน้ำธรรมชาติ

เนื่องจากจังหวัดน่านมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาและเทือกเขา จึงเป็นแหล่งกำเนิดของลำน้ำ ต้นน้ำลำธาร ที่สำคัญ ๆ หลายสาย โดยมีแม่น้ำน่านเป็นลำน้ำสายหลักของพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งมีต้นกำเนิดจากลำน้ำหลายสายทางตอนเหนือของจังหวัดในเขตอำเภอบ่อเกลือ ถึงอำเภอเฉลิมพระเกียรติ และไหลลงสู่ด้านใต้ผ่านพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง เชียงกลาง ท่าวังผา และอำเภอเมือง ลงสู่พื้นที่อำเภอเวียงสา นาน้อย และถึงอำเภอนาหมื่นเข้าสู่พื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ลำน้ำสายสำคัญต่างๆ ที่มีแหล่งกำเนิดในจังหวัดน่าน ได้แก่

๑) แม่น้ำน่าน ประกอบด้วยลุ่มน้ำหลายสายต้นกำเนิดจากดอยภูแว เทือกเขาหลวงพระบาง ซึ่งเป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวบริเวณอำเภอบ่อเกลือ แล้วไหลผ่านอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จากนั้นไหลวกกลับมาทางตอนใต้ ผ่านอำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา อำเภอเมืองน่าน อำเภอเวียงสา อำเภอนาน้อย และอำเภอนาหมื่นแล้วไหลเข้าสู่เขตจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดพิจิตร ไปบรรจบรวมกับแม่น้ำปิงที่ปากน้ำโพจังหวัดนครสวรรค์ แม่น้ำน่านมีความยาวตามลำน้ำประมาณ ๗๗๐ กิโลเมตร

๒) แม่น้ำสา ต้นกำเนิดเกิดจากเทือกเขาด้านตะวันตกของอำเภอเวียงสา มีแม่น้ำแม่ชะนิงไหลมาบรรจบทางตอนเหนือแล้วไหลลงสู่ลำน้ำน่านที่ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา

๓) แม่น้ำว้า ต้นกำเนิดจากเทือกเขาจอมด้านตะวันออกของอำเภอปัว ไหลผ่านอำเภอแม่จริมไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่ตำบลช้าง อำเภอเวียงสา

๔) แม่น้ำสมุน ต้นกำเนิดจากเทือกเขาพาดิ ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองน่าน ไหลผ่านตำบลถ้ำมุดอง ตำบลไชยสถาน ลงสู่แม่น้ำน่านที่ตำบลคูใต้ อำเภอเมืองน่าน

๕) แม่น้ำแหง ต้นกำเนิดจากเทือกเขาแม่ช้าง ด้านตะวันตกของอำเภอนาน้อยไหลผ่านที่ราบลุ่มอำเภอนาน้อย แล้วไหลย้อนขึ้นไปทางทิศเหนือ ลงสู่แม่น้ำน่านที่ตำบลสำน อำเภอเวียงสา

๖) แม่น้ำปัว ต้นกำเนิดจากเทือกเขาด้านตะวันออกของอำเภอปัว แล้วไหลลงสู่แม่น้ำน่านด้านตะวันตกที่บ้านสบปัวอำเภอปัว

๗) แม่น้ำยาวฝั่งตะวันตกต้นกำเนิดจากเทือกเขาด้านตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเชียงกลาง แล้วไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่านที่บ้านสบยาว อำเภอท่าวังผา

๘) แม่น้ำยาวฝั่งตะวันออก ต้นกำเนิดจากเทือกเขาบริเวณอำเภอบ่อเกลือ ไหลผ่านอำเภอปัว อำเภอท่าวังผา และไหลลงมาบรรจบแม่น้ำน่านที่บ้านน้ำยาว อำเภอภูเพียง

๙) แม่น้ำกอน ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาต่าง ๆ ในท้องที่อำเภอเชียงกลางและอำเภอทุ่งช้าง ไหลไปบรรจบแม่น้ำน่านที่ ตำบลเชียงกลาง อำเภอเชียงกลาง

๑๐) แม่น้ำสวด ไหลผ่านแอ่งที่ราบตอนกลางจาก ทิศใต้ไหลไปสู่ด้านเหนือของตำบล ทางน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยสีพัน ห้วยช้างน้อย และห้วยเชียงราย

๑๑) แม่น้ำพี หรือห้วยพีไหลผ่านแอ่งที่ราบตอนกลางจากทิศเหนือสู่ด้านใต้ของตำบล ทางน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยติ่ม ห้วยพริก และห้วยตุ่น

๒.๑.๔ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของจังหวัด

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดน่าน (GPP)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรายงาน ว่า จังหวัดน่านมี มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) ประจำปี ๒๕๖๔ เป็น ๓๕,๖๗๔ ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๓ ร้อยละ ๐.๘๙ และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรจังหวัดน่าน ประจำปี ๒๕๖๔ เป็น ๑๐,๔๖๖ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๓๔ ของผลิตภัณฑ์ของจังหวัดน่าน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดน่าน (GPP) ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔

ปีการผลิต	ผลิตภัณฑ์ มวลรวม จังหวัด (GPP)	ภาคเกษตรกรรม	เปอร์เซ็นต์	ส่วนต่าง	ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัดต่อหัว (บาท)	จำนวนประชากร (๑,๐๐๐ คน)
๒๕๕๕	๒๕,๘๒๓	๘,๓๗๕	๓๒.๔๓	๑.๒๙	๕๗,๔๔๘	๔๕๐
๒๕๕๖	๒๖,๑๙๕	๘,๔๒๓	๓๒.๑๗	-๐.๒๗	๕๘,๐๕๙	๔๕๑
๒๕๕๗	๒๗,๑๙๘	๙,๑๙๑	๓๓.๗๙	๑.๖๓	๖๐,๓๔๗	๔๕๑
๒๕๕๘	๒๙,๑๕๗	๙,๒๖๑	๓๑.๗๖	-๒.๐๓	๖๔,๗๖๑	๔๕๐
๒๕๕๙	๓๐,๓๕๔	๘,๖๘๑	๒๘.๖๐	-๓.๑๖	๖๗,๖๙๘	๔๔๘
๒๕๖๐	๓๑,๒๖๔	๘,๗๖๕	๒๘.๐๔	-๐.๕๖	๖๙,๙๖๗	๔๔๗
๒๕๖๑	๓๓,๘๒๕	๑๐,๐๐๐	๒๙.๕๖	๑.๕๓	๗๖,๐๑๕	๔๔๕
๒๕๖๒	๓๔,๔๓๘	๑๐,๑๙๓	๒๙.๖๐	๐.๐๓	๗๗,๗๒๔	๔๔๓
๒๕๖๓	๓๔,๕๗๖	๙,๘๓๖	๒๘.๔๕	-๑.๑๕	๗๘,๓๗๘	๔๔๑
๒๕๖๔	๓๕,๖๗๔	๑๐,๔๖๖	๒๙.๓๔	๐.๘๙	๘๑,๒๓๓	๔๓๙

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๖

๒.๒ ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญของจังหวัด และข้อมูลปลานิลจังหวัดน่าน

๒.๒.๑ ครุฑเรือเกษตรและแรงงานภาคการเกษตร

จังหวัดน่านมีจำนวนครุฑเรือ ทั้งหมด จำนวน ๑๖๘,๗๔๖ ครุฑเรือ แยกเป็นครุฑเรือ ภาคเกษตรทั้งหมด จำนวน ๗๖,๔๗๓ ครุฑเรือ โดยพบว่าอำเภอเวียงสามมีครุฑเรือเกษตรกรรมมากที่สุด จำนวน ๑๒,๗๘๓ ครุฑเรือ รองลงมาอยู่ในพื้นที่อำเภอ ๘,๙๐๖ ครุฑเรือ และอำเภอที่มีครุฑเรือน้อยที่สุด อยู่ในพื้นที่อำเภอสองแคว จำนวน ๒,๒๕๐ ครุฑเรือ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนครัวเรือนเกษตรกรของจังหวัดน่าน

อำเภอ	จำนวนครัวเรือนทั้งจังหวัด	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	ร้อยละครัวเรือนเกษตรกร/ครัวเรือนทั้งจังหวัด
๑. เมื่อน่าน	๓๔,๖๘๖	๘,๙๐๖	๒๕.๖๘
๒. แม่จริม	๔,๘๘๔	๓,๒๗๗	๖๗.๑๐
๓. บ้านหลวง	๓,๙๑๗	๒,๔๕๔	๖๒.๖๕
๔. นาน้อย	๑๑,๔๒๑	๖,๑๗๐	๕๔.๐๒
๕. ปัว	๒๐,๕๒๕	๘,๖๔๘	๔๒.๑๓
๖. ท่าวังผา	๑๖,๙๕๖	๘,๖๕๔	๕๑.๐๔
๗. เวียงสา	๒๕,๓๔๘	๑๒,๗๘๓	๕๐.๔๓
๘. ทุ่งช้าง	๖,๔๘๐	๓,๐๘๓	๔๗.๕๘
๙. เขียงกลาง	๙,๕๕๙	๔,๒๖๘	๔๔.๖๕
๑๐. นาหมื่น	๔,๔๔๙	๒,๗๖๒	๖๒.๐๘
๑๑. สันติสุข	๕,๐๑๑	๓,๐๔๙	๖๐.๘๕
๑๒. บ่อเกลือ	๔,๗๗๐	๒,๙๘๘	๖๒.๖๔
๑๓. สองแคว	๓,๗๒๘	๒,๒๕๐	๖๐.๓๕
๑๔. ภูเพียง	๑๓,๖๓๑	๔,๘๑๘	๓๕.๓๕
๑๕. เฉลิมพระเกียรติ	๓,๓๘๑	๒,๓๖๓	๖๙.๘๙
รวม	๑๖๘,๗๕๖	๗๖,๔๗๓	๔๕.๓๒

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ๒๕๖๕

๒.๒.๒ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรของจังหวัดน่านมีทั้งหมด ๑,๙๘๐,๑๕๖ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔๓ ของพื้นที่ทั้งหมด จากข้อมูลแผนที่ใช้ประโยชน์ของกรมพัฒนาที่ดิน (พ.ศ. ๒๕๕๙) สามารถจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรเป็น พื้นที่นาข้าว พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น/ไม้ผล พื้นที่ปลูกพืชไร่ พื้นที่ปลูกพืชสวน พื้นที่ไร่หมุนเวียน พื้นที่ทำเกษตรผสมผสาน พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และพื้นที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ ๓ แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดน่าน

ลักษณะพื้นที่	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
๑) พื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดน่าน	๗,๑๗๐,๐๔๕	๑๐๐
๒) พื้นที่ป่า	๔,๙๗๗,๗๑๒	๖๙.๔๓
๓) พื้นที่ทางการเกษตร แบ่งเป็น	๑,๙๘๐,๑๕๖	๒๗.๖๒
• พื้นที่นา	๒๕๑,๕๒๓	
• พื้นที่ไร่	๔๔๒,๒๑๙	
• ไม้ยืนต้น	๔๘๐,๖๐๔	
• ไม้ผล	๒๓๕,๙๙๔	
• พืชสวน	๓,๑๕๗	
• ไร่หมุนเวียน	๕๔๔,๘๓๙	
• ทุ่งหญ้าและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	๒๐,๕๑๗	
• สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	๒๗๔	

(ต่อ) ตารางที่ ๓

• เกษตรผสมผสาน	๑,๐๒๙	
๔) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	๑๓๖,๔๕๓	๑.๙๐
ลักษณะพื้นที่	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
๕) พื้นที่แหล่งน้ำ	๔๙,๙๔๘	๐.๗๐
๖) พื้นที่เบ็ดเตล็ด แบ่งเป็น	๒๕,๗๖๖	๐.๓๕
• พื้นที่กลุ่ม	๒,๓๔๑	
• พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๒๓,๔๒๕	

ที่มา : สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๗; ๒๕๖๕

๒.๒.๓ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

๑) แหล่งน้ำในเขตชลประทาน

แหล่งน้ำในเขตชลประทานของจังหวัดน่านมีทั้งหมด ๔๑ แห่ง เป็นพื้นที่ชลประทาน ๖๓,๖๘๔ ไร่ และพื้นที่รับประโยชน์ ๑๗,๕๐๐ ไร่ คิดเป็น ๕.๕๖% ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔ แหล่งน้ำในเขตชลประทาน

แหล่งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	ความจุ (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
๑. อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง	๙	๓๗.๓๔	๒๘,๔๕๕
๒. อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก (อันเนื่องมาจากพระราชดำริ)	๒๖	๗.๓๙	๑๗,๕๐๐
๓. ฝ่ายขนาดกลาง	๖	-	๓๕,๓๘๕
รวม	๔๑	๔๔.๗๓	๘๑,๓๔๐

ที่มา : โครงการชลประทานน่านปี ๒๕๖๕

๒) แหล่งน้ำนอกเขตชลประทาน

แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานซึ่งดำเนินการส่งเสริมโดยสถานีพัฒนาที่ดินน่าน ประกอบด้วย อ่าง/สระเก็บน้ำ จำนวน ๑๐๐ แห่ง ระบบส่งน้ำในไร่นา จำนวน ๙๕ แห่ง แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ๕,๕๕๑ แห่ง ซึ่งจะมีพื้นที่รับประโยชน์ทั้งหมด ๑๖,๐๖๒ ไร่ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๕ แหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาเพื่อการเกษตร

ที่	อำเภอ	อ่างเก็บน้ำ/ สระเก็บน้ำ	ระบบส่งน้ำ ในไร่นา	แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
๑	เมืองน่าน	๑๖	๑๓	๘๑๙	๒,๔๑๐
๒	ภูเพียง	๑๐	๔	๓๗๐	๑,๐๘๕
๓	ท่าวังผา	๓	๙	๕๐๘	๑,๔๕๔
๔	เวียงสา	๒๐	๒๗	๑,๕๗๗	๔,๔๓๑
๕	น่าน้อย	๑๓	๑๓	๔๙๔	๑,๔๐๗
๖	นาหมื่น	๙	๕	๖๑	๓๐๕
๗	แม่จริม	๑	๐	๒๐๔	๖๒๔
๘	บ้านหลวง	๒	๒	๒๕๖	๗๒๗
๙	สันติสุข	๒	๓	๒๐๓	๕๓๕

ที่	อำเภอ	อ่างเก็บน้ำ/ สระเก็บน้ำ	ระบบส่งน้ำ ในไร่นา	แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
๑๐	ปัว	๘	๓	๓๘๕	๑,๑๑๕
๑๑	เขียงกลาง	๑๔	๑๕	๓๒๙	๙๗๒
๑๒	ทุ่งช้าง	๒	๐	๒๕๘	๗๓๘
๑๓	สองแคว	๐	๐	๗๓	๒๑๙
๑๔	บ่อเกลือ	๐	๑	๑๓	๓๘
๑๕	เฉลิมพระเกียรติ	๐	๐	๑	๒
รวม		๑๐๐	๙๕	๕,๕๕๑	๑๗,๒๔๒

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินน่าน ๒๕๖๕

๒.๒.๔ ข้อมูลปลานิล

๑) ประวัติปลานิล และสายพันธุ์ของปลานิลในประเทศไทย

ปลานิล *Oreochromis nilotica* เป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ นับตั้งแต่ปี ๒๕๐๘ เป็นต้นมา สามารถเลี้ยงได้ในทุกสภาพ การเพาะเลี้ยงในระยะเวลา ๘ เดือน - ๑ ปี สามารถเจริญเติบโตได้ถึงขนาด ๕๐๐ กรัม เนื้อปลามีรสชาติดี มีผู้นิยมบริโภคกันอย่างกว้างขวาง จากคุณสมบัติปลานิลที่เลี้ยงง่าย เจริญเติบโตเร็ว

ประวัติปลานิลในประเทศไทย

สมเด็จพระจักรพรรดิอากิฮิโตะ เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศมกุฎราชกุมารแห่งประเทศญี่ปุ่น ทรงจัดส่งปลานิลจำนวน ๕๐ ตัว ความยาวเฉลี่ยประมาณตัวละ ๙ เซนติเมตร น้ำหนักประมาณ ๑๔ กรัม มาทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ นั้น ในระยะแรกได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปล่อยลงเลี้ยงในบ่อดิน ณ บริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อเลี้ยงมาได้ ๕ เดือนเศษ ปรากฏว่ามีลูกปลาเกิดขึ้นจำนวนมาก จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่สวนหลวง ขุดขึ้นใหม่อีก ๖ บ่อ มีเนื้อที่เฉลี่ยบ่อละประมาณ ๗๐ ตารางเมตร ซึ่งในโอกาสนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงย้ายพันธุ์ปลาด้วยพระองค์เองจากบ่อเดิมไปปล่อยเลี้ยงในบ่อใหม่ทั้ง ๖ บ่อ เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๐๘ ต่อจากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมประมงจัดส่งเจ้าหน้าที่วิชาการมาตรวจสอบการเจริญเติบโตเป็นประจำทุกเดือน

ปลานิลเป็นปลากินพืช เลี้ยงง่าย มีรสชาติดี ออกลูกดก เจริญเติบโตได้รวดเร็ว ในระยะเวลา ๑ ปีจะมีน้ำหนักประมาณครึ่งกิโลกรัมและมีความยาวประมาณ ๑ ฟุต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ปลาชนิดนี้แพร่ขยายพันธุ์ อันจะเป็นประโยชน์แก่พสกนิกรของพระองค์ต่อไป ดังนั้น เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๐๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อปลาชนิดนี้ว่า “ปลานิล” และได้พระราชทานปลานิลขนาด ๓-๕ เซนติเมตร จำนวน ๑๐,๐๐๐ ตัว ให้แก่กรมประมงนำไปเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ที่แผนกทดลองและเพาะเลี้ยงในบริเวณเกษตรกลาง บางเขนและที่สถานีประมงต่าง ๆ ทั่วพระราชอาณาจักร รวม ๑๕ แห่ง เพื่อดำเนินการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์พร้อมกันเมื่อปลานิลแพร่ขยายพันธุ์ออกไปได้มากเพียงพอแล้วจึงได้แจกจ่ายให้แก่ราษฎรนำไปเพาะเลี้ยงตามพระราชประสงค์ ต่อไป (สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ประมง กรมประมง, ๒๕๕๓)

รูปร่างลักษณะของปลานิล

ปลานิลเป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งอยู่ในตระกูลซิคลิดี (Cichlidae) มีถิ่นกำเนิดเดิมอยู่ในทวีปแอฟริกา พบทั่วไปตามหนอง บึง และทะเลสาบในประเทศซูดาน ยูกันดาแทนแกนยีกา โดยที่ปลาชนิดนี้เจริญเติบโตเร็วและเลี้ยงง่ายเหมาะสมที่จะนำมาเพาะเลี้ยงในบ่อดินได้เป็นอย่างดี จึงได้รับความนิยมและเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายในทวีปเอเชีย แม้แต่ในสหรัฐอเมริกาก็นิยมเลี้ยงปลาชนิดนี้ รูปร่างลักษณะของปลานิลคล้ายกับปลาหมอเทศ แต่ลักษณะพิเศษของปลานิลคือ จะมีริมฝีปากบนและล่างเสมอกัน ที่บริเวณแก้มมีเกล็ด ๔ แถว ตามลำตัวมีลายพาดขวางจำนวน ๙ - ๑๐ แถบ มีครีบหลังเพียง ๑ ครีบ ประกอบด้วยก้านครีบแข็งและก้านครีบอ่อน มีเกล็ดตามแนวเส้นข้างตัว ๓๓ เกล็ด ลำตัวมีสีเขียวปนน้ำตาลตรงกลางเกล็ดมีสีเข้ม ที่กระดุกแก้มมีจุดสีเข้มอยู่จุดหนึ่งบริเวณส่วนอ่อนของครีบหลัง ครีบกัน และครีบหางนั้นจะมีจุดสีขาวและสีดำนวล และดูคล้ายลายข้าวตอกอยู่โดยทั่วไป

ต่อมากรมประมงโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำ ได้นำปลานิลสายพันธุ์แท้ที่มีชื่อว่าปลานิลพันธุ์จิตรดาไปดำเนินการปรับปรุงสายพันธุ์ ได้ปลานิลสายพันธุ์ใหม่ จำนวน ๓ สายพันธุ์ ได้แก่ ปลานิลสายพันธุ์จิตรดา ๑ , ปลานิลสายพันธุ์จิตรดา ๒ , ปลานิลสายพันธุ์จิตรดา ๓

(สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีประมง กรมประมง, ๒๕๕๓)

สายพันธุ์ปลานิลในประเทศไทย

ปลานิลสายพันธุ์จิตรดา ๑ เป็นปลานิลที่ปรับปรุงพันธุ์มาจากการคัดเลือกสายพันธุ์แบบภายในครอบครัว (Within family selection) เริ่มดำเนินการปรับปรุงพันธุ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งทดสอบพันธุ์แล้วพบว่าอัตราการเจริญเติบโตดีกว่าปลานิลพันธุ์ที่เกษตรกรเลี้ยง ๒๒% ลักษณะที่สำคัญมีการเจริญเติบโตดี เลี้ยงง่าย ทนทาน และออกลูกง่าย

ปลานิลสายพันธุ์จิตรดา ๒ ได้รับการปรับเปลี่ยนพันธุกรรมปลานิลสายพันธุ์อียิปต์ ให้พ่อพันธุ์มีโครโมโซมเพศเป็น “YY” เรียกว่า “YY-male” หรือ Supermale เมื่อนำไปผสมกับแม่พันธุ์ปกติ จะได้ลูกพันธุ์ปลานิลเป็นเพศผู้ทั้งหมด มีลักษณะส่วนหัวเล็ก ลำตัวกว้าง สีขาวนวล เนื้อหนาและแน่น รสชาติดี อายุ ๖-๘ เดือน สามารถเจริญเติบโตได้ขนาด ๒ - ๓ ตัวต่อกิโลกรัม ให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าปลานิลพันธุ์ที่เกษตรกรเลี้ยง ๔๕% แต่เนื่องจากปลานิลสายพันธุ์นี้ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและยากต่อการเพาะพันธุ์จึงไม่นิยมนำมาเลี้ยง

ปลานิลสายพันธุ์จิตรดา ๓ เป็นปลานิลที่ปรับปรุงพันธุ์สำเร็จในปี ๒๕๕๐ สายพันธุ์นี้มีลักษณะเด่นคือส่วนหัวเล็ก ลำตัวกว้าง สีเหลืองนวล เนื้อหนาแน่น รสชาติดี อายุ ๖-๘ เดือน สามารถเจริญเติบโตได้ขนาด ๓-๔ ตัวต่อกิโลกรัม ให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าพันธุ์ที่เกษตรกรเลี้ยง ๔๐%

(สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีประมง กรมประมง, ๒๕๕๓)

คุณสมบัติและนิสัย

ปลานิลมีนิสัยชอบอยู่รวมกันเป็นฝูง (ยกเว้นเวลาสืบพันธุ์) มีความอดทนและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี จากการศึกษาพบว่า ปลานิลทนต่อความเค็มได้ถึง ๒๐ ส่วนในพันส่วน ทนต่อค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ได้ดีในช่วง ๖.๕ - ๘.๕ และสามารถทนต่ออุณหภูมิได้ถึง ๔๐ องศาเซลเซียส แต่ในอุณหภูมิที่ต่ำกว่า ๑๐ องศาเซลเซียสพบว่าปลานิลปรับตัวและเจริญเติบโตได้ไม่ดีนัก ทั้งนี้ เป็นเพราะถิ่นกำเนิดเดิมของปลานิลชนิดนี้อยู่ในเขตร้อน

การเจริญเติบโต

ปลานิลเป็นปลาที่มีการเจริญเติบโตเร็ว เมื่อได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องจะมีขนาดเฉลี่ย ๕๐๐ กรัม/ตัว ในเวลา ๑ ปี ผลผลิตไม่น้อยกว่า ๕๐๐ กก./ไร่/ปี ในกรณีเลี้ยงในกระชังที่คุณภาพน้ำดี มีอาหารสมทบอย่างสมบูรณ์สามารถให้ผลผลิตไม่น้อยกว่า ๕ กก./ลูกบาศก์เมตร ปลานิลเป็นปลาที่แพร่ขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว พ่อแม่ปลาซึ่งมีขนาดโตเต็มที่ เมื่อปล่อยลงเลี้ยงในบ่อ จะเริ่มวางไข่ได้ภายใน ๒ - ๓ สัปดาห์ ลูกปลาที่เกิดจากพ่อแม่ชุดนี้จะเริ่มวางไข่ต่อไปอีกเมื่อมีอายุ ประมาณ ๓ - ๔ เดือน

ด้วยเหตุที่ปลานิลแพร่ขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงไม่ควรที่จะปล่อยให้จำนวนของปลาในบ่อมากจนเกินไป หากพบว่ามีการเกิดขี้เป็นจำนวนมาก ควรจะจับลูกปลาแบ่งออกไปเลี้ยงยังบ่ออื่นบ้าง เพราะถ้าปล่อยให้ยู่กันอยู่กันอย่างหนาแน่น ปลาก็จะไม่เจริญเติบโตและจะทำให้อัตราการแพร่พันธุ์ลดลงอีกด้วย

คุณลักษณะของปลานิล

ปลานิล เป็นปลาที่มีเนื้อมากและมีรสดี สามารถนำมาปรุงเป็นอาหารได้หลากหลาย นอกจากนี้ยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นอาหารประเภทต่างๆ เช่น ทำเป็นปลาเค็มตากแห้งแบบปลาสด ปลากรอบ ปลาไร่ ปลาแจ่ว ปลาจ่อมหรือปลาต้ม และยังนำมาประกอบเป็นอาหารแบบอื่นได้อีกหลากหลายชนิด นอกจากนี้ประโยชน์ดังกล่าวแล้วปลานิลยังมีคุณลักษณะอีกหลายประการ ดังนี้

๑) เลี้ยงง่าย เพราะสามารถเลี้ยงโดยไม่จำเป็นต้องให้อาหารที่กินทุนอย่างการเลี้ยงปลาตู้ และปลาช่อน แม้จะต้องทยอยขาย และราคาไม่แพง ผู้เลี้ยงจะไม่เดือนร้อนเวลาราคาตกต่ำ การเลี้ยงปลานิลโดยใช้ต้นทุนต่ำที่สุด โดยการทำให้ น้ำในบ่อมีอาหารธรรมชาติสมบูรณ์ มีการใส่ปุ๋ยแก่บ่อ ทำให้เกิดแพลงก์ตอนหรือไรน้ำ ถ้าเกษตรกรขยันทำปุ๋ยหมักใช้เองหรือเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไปก็จะประหยัดอาหารได้มาก

๒) หาพันธุ์ได้ง่าย พันธุ์ปลานิลนอกจากจะหาซื้อได้ง่ายจากบ่อเลี้ยงปลากินพืชทั่วไปแล้ว เกษตรกรยังสามารถเพาะพันธุ์ปลานิลได้เองโดยวิธีเลียนแบบธรรมชาติ ในกรณีที่เกษตรกรมีบ่อเลี้ยงปลาจำนวนน้อยบ่อ อาจรวมกลุ่มกันเพาะพันธุ์ปลานิล แล้วแบ่งลูกปลาไปเลี้ยงเป็นปลาใหญ่ต่อไป

๓) อดทน ปลานิลมีความอดทนมาก ไม่ค่อยเป็นโรคร้ายแรง สามารถอดทนอยู่ในบ่อปลาที่มีอาหารธรรมชาติจำนวนมาก จนที่น้ำสีเขียวจัด (น้ำเสีย) ได้ เกษตรกรจึงใช้น้ำทิ้งจากบ่อปลาตู้มาเลี้ยงปลานิลของเสียที่ปนอยู่ในน้ำก็เหมือนปุ๋ยที่ใส่ลงเพาะไรน้ำ ถ้าจัดให้มีบ่อเลี้ยงปลานิลรับน้ำที่ระบายจากบ่อปลาตู้ก็สามารถผลิตปลานิลได้โดยแทบไม่ต้องลงทุนเพิ่มเลย

๔) การผสมพันธุ์ ปลานิลผสมพันธุ์เก่ง ผลิตลูกปลาได้เร็วจนแน่นบ่อ นอกจากสามารถนำเอาความรู้เรื่องธรรมชาติการผสมพันธุ์ของปลานิลไปใช้ในการเพาะพันธุ์ลูกปลาเป็นอาชีพแล้ว การปล่อยปลาบู่ ปลาช่อน หรือกุ้งก้ามกรามลงในบ่อปลานิลได้ช่วยกันกินลูกปลาให้น้อยลงบ้าง กลายมาเป็นผลผลิตปลาบู่ ปลาช่อนและกุ้ง ซึ่งราคาต่างกันมาก พอลูกปลาลดลงแล้วพ่อแม่ปลานิลก็เร่งผลิตลูกปลามาชดเชยอีก

๕) โตเร็ว ปลานิลมีการเจริญเติบโตเร็ว เมื่อได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องจะมีขนาดเฉลี่ยในเวลา ๑ ปี ผลผลิตไม่น้อยกว่า ๕๐๐ กิโลกรัม/ไร่/ปี

๖) ไม่ทำลายกันเอง ปลานิลไม่กินลูกของตัวเอง ลูกปลาจึงมีอัตราการรอดตายจากการสืบพันธุ์แบบธรรมชาติจำนวนมาก ในกรณีที่ไม่มีศัตรูอื่นรบกวน

๗) มีตลาดจำหน่าย เนื่องจากปลานิลเป็นปลาที่ประชาชนทั่วไปนิยมบริโภคจึงทำให้เป็นที่ต้องการของตลาดทั่วไป

๘) เลี้ยงร่วมกับปลาประเภทอื่นได้ โดยสูตรการเลี้ยงหลายสูตร ดังนี้

- ปลานิล ปลาตะเพียน และปลาไน สูตรนี้เหมาะสมมากสำหรับพื้นที่ที่มีน้ำจำกัด เช่นนาข้าว เพราะปลาทั้ง ๓ ชนิด เป็นปลาตัวเล็ก ใช้ระยะเวลาเลี้ยงไม่นาน (ประมาณ ๓ - ๕ เดือน) จะได้ขนาดที่ตลาดนิยมบริโภคแล้ว

- เลี้ยงปลาดุกและปลานิล ปลาดุกเป็นปลากินเนื้อที่ที่ให้ราคาดี ถ้าเลี้ยงปลาดุกเพียงอย่างเดียว จะสิ้นเปลืองค่าอาหารมาก ฉะนั้นเมื่อเลี้ยงร่วมกับปลานิล ปลาดุกจะคอยเก็บกินลูกปลานิลเป็นการลดต้นทุน

- เลี้ยงปลานิล หรือปลาตะเพียน เป็นหลัก ถ้ายึดปลานิลเป็นหลัก ก็ต้องลดปลาตะเพียนลง หากยึดปลาตะเพียนก็ลดปลานิลลง แล้วเลี้ยงปลาอื่นเสริม การเลี้ยงแบบนี้จำเป็นต้องสมบูรณ์ หรือเลี้ยงในนาข้าวที่ควบคุมระดับน้ำได้ ระยะเวลาเลี้ยง ๘ - ๑๒ เดือน

(สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีประมง กรมประมง, ๒๕๕๓, ข้อมูลรายสินค้าจังหวัดตาก ปลานิล ,๒๕๖๕)

๒) กรมประมงกับการพัฒนาปลานิล

กรมประมงผลักดันสัตว์น้ำจืดเศรษฐกิจ ๑๔ ชนิด เพื่อขับเคลื่อนตามแผนปฏิบัติการพัฒนาสัตว์น้ำจืดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๗๐ โดยมุ่งยกระดับความสามารถพัฒนาศักยภาพการผลิตสัตว์น้ำและธุรกิจเกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) โดยสัตว์น้ำรายชนิด ๑๔ ชนิด ประกอบด้วยปลานิล ปลาดุก ปลาช่อน ปลาแรด ปลาสลิด ปลาตะเพียนขาว ปลาสวาย กบนา ปลาหมอ ปลายี่สกเทศ ปลานวลจันทร์เทศ ปลากดหลวง ปลาเทโพ และปลากดเหลือง

ปลานิลเป็นปลาน้ำจืดอีกชนิดหนึ่งที่กรมประมงได้ให้ความสำคัญในการผลักดันและส่งเสริมการพัฒนาการเพาะเลี้ยงเชิงพาณิชย์ จากข้อมูลสถิติโดยกองตรวจสอบเรือประมงสินค้าสัตว์น้ำและปัจจัยการผลิต กรมประมง พบว่า ปริมาณและมูลค่าการส่งออกปลานิลของประเทศไทย ในปี ๒๕๖๕ มีปริมาณการส่งออก ๘,๑๐๑.๐๑ ตัน คิดเป็นมูลค่า ๕๐๔.๑๔ ล้านบาท โดยปีงบประมาณ ๒๕๖๕ กรมประมงได้เพาะพันธุ์ปลานิลและจำหน่ายให้แก่เกษตรกรภายใต้กองทุนหมุนเวียนของกรมประมง สามารถจำหน่ายลูกพันธุ์ปลานิลได้ จำนวน ๑๒๔,๙๘๗,๕๖๐ ตัว เป็นเงิน ๓๕,๖๑๘,๖๖๘ บาท แสดงให้เห็นว่าปลานิลยังเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่ยังคงเติบโต และควรผลักดันอย่างต่อเนื่อง (กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมประมง, ๒๕๖๖)

๓) ข้อมูลการผลิตปลานิลจังหวัดน่าน

เกษตรกรจังหวัดน่านมีการเลี้ยงปลานิลส่วนใหญ่สำหรับบริโภคในครัวเรือน และผลผลิตจำหน่ายในชุมชน มีจำนวน ๙,๔๖๔ บ่อ เป็นพื้นที่ ๓,๒๕๓.๖๖ ไร่ ได้ผลผลิตจำนวน ๑,๒๐๗.๗๔ ตัน ราคาจำหน่ายเฉลี่ยที่ ๗๐.๘๕ บาท/กิโลกรัม โดยคิดมูลค่าผลผลิตปี ๒๕๖๕ จำนวน ๘๕.๕๖ ล้านบาท

ตารางที่ ๖ แสดงข้อมูลการผลิตปลานิลของจังหวัด

ชนิดสัตว์	พื้นที่การเลี้ยง		ผลผลิต (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	มูลค่าผลผลิต (ล้านบาท)
	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	จำนวนบ่อ (บ่อ)			
ปลานิล	๓,๒๕๓.๖๖	๙,๔๖๔	๑,๒๐๗.๗๔	๗๐.๘๕	๘๕.๕๖

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดน่าน สิงหาคม ๒๕๖๕

๔) การรับรองมาตรฐานสินค้าประมง

๔.๑) มาตรฐานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (Good Aquaculture Practice; GAP)

มีการรับรองมาตรฐานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (Good Aquaculture Practice; GAP) และในพื้นที่จังหวัดน่าน จำนวน ๖๕ บ่อ รวมเป็นพื้นที่ จำนวน ๒๙.๗๕ ไร่ แยกเป็นปลานิล จำนวน ๓๔ บ่อ พื้นที่ ๑๖.๕ ไร่

ตารางที่ ๗ สินค้าประมงที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP

มาตรฐานการรับรอง	ชนิดสัตว์น้ำ	จำนวน (บ่อ)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)
GAP	ปลานิล	๓๔	๑๖.๕
	ปลาน้ำจืดอื่น ๆ	๒๓	๙.๗๕
	ปลาตูก	๘	๓.๕
รวม		๖๕	๒๙.๗๕

ที่มา : ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดน่าน ๒๕๖๕

๔.๒) มาตรฐานขั้นปลอดภัย (Safety level: SL)

เกษตรกรจังหวัดน่านได้รับการรับรองมาตรฐานขั้นปลอดภัย (Safety level : SL) ชนิดปลาน้ำจืด จำนวน ๒๕๗ บ่อ เป็นพื้นที่จำนวน ๒๓๙ ไร่

ตารางที่ ๘ สินค้าประมงที่ผ่านการรับรองระดับ SL

มาตรฐานการรับรอง	ชนิดสัตว์น้ำ	จำนวน (บ่อ)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)
SL	ปลากินพืช เช่น ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาบู่ ปลายี่สก ปลาสรวย ปลานวลจันทร์	๒๕๕	๒๓๘
	ปลาตูก	๒	๑
รวม		๒๕๗	๒๓๙

ที่มา : ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดน่าน ๒๕๖๕

๕) ข้อมูลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ปลานิล

จังหวัดน่านดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๕ โดยจังหวัดน่าน มีเกษตรกรผลิตปลานิลแบบแปลงใหญ่ จำนวน ๑ แปลง ในพื้นที่ตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยมีสมาชิกแปลงใหญ่จำนวน ๓๗ ราย พื้นที่ ๒๕.๗ ไร่ โดยแปลงใหญ่มีการผลิตและแปรรูปเป็นสินค้าที่มีความหลากหลาย ได้แก่ ข้าวเกรียบปลานิล ไข่อ้วปลานิล ปลานิลแดดเดียว น้ำพริกปลานิลป่น โดยขายในชุมชนและตลาดออนไลน์ (สำนักงานประมงจังหวัดน่าน ๒๕๖๖)

๖) ข้อมูลกลุ่มแปรรูปสินค้าประมงในจังหวัด

กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดน่าน ได้ผลิตประมงแปรรูปเพื่อจำหน่ายในชุมชน ในจังหวัด และช่องทางออนไลน์ ข้อมูลจำนวน ๓ กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ ๙ กลุ่มเกษตรกรแปรรูปปลาในพื้นที่จังหวัด

ชื่อกลุ่ม	อำเภอ	ชนิดการแปรรูป	แหล่งจำหน่าย
กลุ่มแปลงใหญ่ปลานิล	เวียงสา	ปลานิลแดดเดียว น้ำพริก ปลานิลป่น ใส่อั่วปลานิล ข้าวเกรียบปลานิล	ตลาดในชุมชน/จังหวัด /ออนไลน์
กลุ่มวิสาหกิจบ้านหาดไร่	เวียงสา	แปรรูปน้ำพริกปลาอย่าง (ปลาน้ำจืด)	ตลาดในชุมชน/จังหวัด /ออนไลน์
กลุ่มวิสาหกิจแปรรูป เนื้อสัตว์บ้านท่าคำ	ท่าวังผา	แหนมปลา กุนเชียงปลา (ปลานวลจันทร์)	ตลาดในชุมชน/จังหวัด /ออนไลน์

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดน่าน ๒๕๖๖

บทที่ ๓

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของปลานิล จังหวัดน่าน

S (Strengths) จุดแข็ง	W (Weaknesses) จุดอ่อน
<p>๑. มีกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ปลานิลในพื้นที่จังหวัดน่านที่สามารถเป็นต้นแบบให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลในพื้นที่จังหวัดได้</p> <p>๒. มีมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดน่าน (ศูนย์ AIC) ที่สามารถสนับสนุนถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านประมงให้แก่เกษตรกรได้</p> <p>๓. มีแหล่งผลิตลูกพันธุ์ปลานิล คุณภาพ มาตรฐาน กระจายสู่เกษตรกร ในพื้นที่จังหวัด</p> <p>๔. มีแหล่งแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปลงใหญ่ปลานิล ซึ่งสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลานิล และเป็นแหล่งรองรับผลผลิตปลานิลในอนาคต</p>	<p>๑. ขาดแคลนแหล่งน้ำ สระเก็บน้ำ สำหรับเลี้ยงปลา</p> <p>๒. เกษตรกรส่วนใหญ่สูงวัย ขาดทักษะ และความรู้ด้านการผลิตสมัยใหม่</p> <p>๓. ผลิตภัณฑ์ปลานิลแปรรูปยังไม่มีคุณภาพหลากหลาย และยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน อย.</p> <p>๔. เกษตรกรมีพื้นที่ทำกินแบบแปลงเล็กแปลงน้อย จึงไม่เลือกที่จะขุดสระเลี้ยงปลา</p>
O (Opportunities) โอกาส	T (Threats) อุปสรรค
<p>๑. กระแสการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ ปลอดภัย Premium และรักษ์สิ่งแวดล้อม</p> <p>๒. การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน ทำให้มีโอกาสนำมาซึ่งการกระจายสินค้าปลานิล</p> <p>๓. ช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ทั้งตลาดออฟไลน์ ตลาดออนไลน์</p> <p>๔. นโยบายภาครัฐให้ความสำคัญและพร้อมให้การสนับสนุนการผลิต แปรรูป และการตลาด</p> <p>๕. การตลาดการค้าชายแดน การเชื่อมโยงการค้าการลงทุน (ไทย-ลาว)</p>	<p>๑. ราคาปัจจัยการผลิตมีความผันผวน</p> <p>๒. พื้นที่การผลิตบางแปลงไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทำให้มีอุปสรรคในการขอรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร</p> <p>๓. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้เกิดฝนแล้ง ขาดแคลนน้ำ</p> <p>๔. มีสินค้าเกษตรชนิดอื่น ที่มีศักยภาพด้านเศรษฐกิจดีกว่า ทำให้ปลานิลไม่เป็นที่สนใจ</p>

TOWS Matrix เพื่อกำหนดประเด็นการพัฒนา

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน</p> <p>ปัจจัยภายนอก</p>	<p style="text-align: center;">S (Strengths) จุดแข็ง</p> <p>๑. มีกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ปาลานิลในพื้นที่จังหวัดน่าน ที่สามารถเป็นต้นแบบ ให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงปาลานิลในพื้นที่จังหวัดได้ (S๑)</p> <p>๒. มีมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดน่าน (ศูนย์ AIC) ที่สามารถสนับสนุนถ่ายทอดองค์ความรู้ด้าน ประมงให้แก่เกษตรกรได้ (S๒)</p> <p>๓. มีแหล่งผลิตลูกพันธุ์ปาลานิล คุณภาพมาตรฐาน กระจายสู่เกษตรกร ในพื้นที่จังหวัด (S๓)</p> <p>๔. มีแหล่งแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปลงใหญ่ ปาลานิล ซึ่งสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปาลานิล และเป็นแหล่งรองรับผลผลิตปาลานิลในอนาคต (S๔)</p>	<p style="text-align: center;">W จุดอ่อน (ภายใน)</p> <p>๑. ขาดแคลนแหล่งน้ำ สระน้ำ สำหรับเลี้ยงปลา (W๑)</p> <p>๒. เกษตรกรส่วนใหญ่สูงวัย ขาดทักษะ และความรู้ด้านการผลิตสมัยใหม่ (W๒)</p> <p>๓. ผลิตภัณฑ์ปาลานิลแปรรูปยังไม่มีคุณภาพหลากหลาย และยังไม่ได้มีการรับรองมาตรฐาน ออย. (W๓)</p> <p>๔. เกษตรกรมีพื้นที่ทำกินแบบแปลงเล็กแปลงน้อย จึงไม่เลือกที่จะขุดสระเลี้ยงปลา (W๔)</p>
<p style="text-align: center;">O โอกาส (ภายนอก)</p> <p>๑. กระแสการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ ปลอดภัย Premium และรักษ์สิ่งแวดล้อม (O๑)</p> <p>๒. การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน ทำให้มีโอกาสในการกระจายสินค้าปาลานิล (O๒)</p> <p>๓. ช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ทั้งตลาดออฟไลน์ตลาดออนไลน์ (O๓)</p> <p>๔. นโยบายภาครัฐให้ความสำคัญและพร้อมให้การสนับสนุนการผลิต แปรรูป และการตลาด (O๔)</p> <p>๕. การตลาดการค้าชายแดน การเชื่อมโยงการค้าการลงทุน (ไทย-ลาว) (O๕)</p>	<p style="text-align: center;">SO เชิงรุก</p> <p>S๑ + S๒ + S๓ + S๔ + O๑ + O๕ = ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตปาลานิลตลอดห่วงโซ่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>S๒ + S๔ + O๔ = ส่งเสริมเพิ่มศักยภาพการผลิต แปรรูปโดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม งานวิจัย</p> <p>S๔ O๑ O๒ O๓ = ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพ ให้มีการผลิต การแปรรูปปาลานิล สู่ช่องทางการตลาดที่หลากหลาย</p>	<p style="text-align: center;">WO เชิงแก้ไข</p> <p>W๑ + W๒ + O๑ = ส่งเสริมพัฒนาเกษตรกร ให้ใช้องค์ความรู้เทคโนโลยี นวัตกรรม</p> <p>W๓ + O๓ + O๑ = ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ปาลานิลให้มีความหลากหลาย ปลอดภัย ได้มาตรฐาน กระจายสู่ช่องทางการตลาดหลากหลาย</p> <p>W๒ + O๑ + O๒ + O๓ = ส่งเสริมการเกษตรตามแนวทาง BCG Economy</p>
<p style="text-align: center;">T ภัยคุกคาม (ภายนอก)</p> <p>๑. ราคาปัจจัยการผลิตมีความผันผวน (T๑)</p> <p>๒. พื้นที่การผลิตบางแปลงไม่มีเอกสารสิทธิ ทำให้มีอุปสรรคในการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร (T๒)</p> <p>๓. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้เกิดฝนแล้ง ขาดแคลนน้ำ (T๓)</p> <p>๔. มีสินค้าเกษตรชนิดอื่น ที่มีศักยภาพด้านเศรษฐกิจดีกว่า ทำให้ปาลานิลไม่เป็นที่สนใจ (T๔)</p>	<p style="text-align: center;">ST เชิงป้องกัน</p> <p>S๑ S๒ S๓ S๔ T๑ T๓ T๔ = ส่งเสริมและขยายผลองค์ความรู้สู่เกษตรกร</p> <p>S๑ S๔ T๑ = สร้างความร่วมมือทางธุรกิจเชิงรุกระหว่างเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร/ผู้ประกอบการ</p> <p>S๒ S๓ S๔ S๕ T๔ = ส่งเสริมให้มีศูนย์เรียนรู้แบบครบวงจร</p>	<p style="text-align: center;">WT เชิงรับ</p> <p>W๒ + T๑ + T๔ = สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ด้านประมง มีการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม แบบครบวงจร</p>

บทที่ ๔

แผนพัฒนาเกษตรรายสินค้าปลานิลจังหวัดน่าน

๔.๑ วิสัยทัศน์ (Vision)

“ผลผลิตปลานิลคุณภาพมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์แปรรูปสร้างรายได้”

๔.๒ พันธกิจ (Mission)

- ๑) ส่งเสริมพัฒนาด้านการผลิต การแปรรูปปลานิล ได้คุณภาพมาตรฐาน
- ๒) ส่งเสริมพัฒนาระบบการเลี้ยงปลานิลแบบครบวงจร
- ๓) ส่งเสริมการแปรรูปปลานิลพัฒนาสู่ช่องทางการตลาดที่หลากหลาย

๔.๓ เป้าประสงค์ (Goal)

- ๑) เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตปลานิลได้คุณภาพมาตรฐาน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ๒) มีสินค้าปลานิลแปรรูปและได้รับการรับรองมาตรฐาน
- ๓) สินค้าปลานิลแปรรูปจำหน่ายผ่านช่องทางการตลาดที่หลากหลายสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง

๔.๔ ประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ : เพิ่มศักยภาพการผลิตปลานิล พัฒนาการแปรรูป ได้คุณภาพมาตรฐาน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๑.๑) เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

๑. เพิ่มศักยภาพการผลิตปลานิล ให้ได้คุณภาพมาตรฐาน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
๒. พัฒนาและเพิ่มศักยภาพการแปรรูปปลานิลและได้รับการรับรองมาตรฐาน

ตามกฎหมายกำหนด

๓. ส่งเสริมการเกษตรตามแนวทาง BCG Economy

๑.๒) ตัวชี้วัด

มาตรฐาน

๑. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตปลานิลตาม
๒. จำนวนเกษตรกรและบ่อเลี้ยงปลาที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP
๓. จำนวนเกษตรกรและผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการผลิตปลานิลแปรรูป

๑.๓) กลยุทธ์

เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๑. พัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรในการผลิตปลานิลให้ได้คุณภาพมาตรฐาน
๒. ส่งเสริมการเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐาน GAP
๓. ส่งเสริมการแปรรูปปลานิล และได้รับการรับรองมาตรฐานตามกฎหมาย

กำหนด

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ : พัฒนาเกษตรกรเข้าสู่ระบบการเลี้ยงปลานิลแบบครบวงจร

๒.๑) เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

๑. เกษตรกรมีองค์ความรู้บริหารจัดการในการเลี้ยงปลานิลแบบครบวงจร
๒. เกษตรกรมีองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์น้ำ (ปลานิล) ในระบบ IOT

และสามารถนำมาประยุกต์ใช้

๒.๒) ตัวชี้วัด

๑. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้การบริหารจัดการในการเลี้ยงปลานิลแบบครบวงจร
๒. มีแหล่งเรียนรู้ต้นแบบการใช้เทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์น้ำ (ปลานิล) ในระบบ IOT ในพื้นที่จังหวัดน่าน

๒.๓) กลยุทธ์

๑. ส่งเสริมการบริหารจัดการในการเลี้ยงปลานิลแบบครบวงจร และส่งเสริมองค์ความรู้การใช้เทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์น้ำสมัยใหม่ IOT
๒. พัฒนาศูนย์เรียนรู้ต้นแบบการใช้เทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์น้ำ (ปลานิล) ในระบบ IOT ระดับจังหวัด

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ : ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และพัฒนาการตลาดสินค้าปลานิล

๓.๑) เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

๑. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้าปลานิลแปรรูป
๒. ส่งเสริมประชาสัมพันธ์สินค้าปลานิลและปลานิลแปรรูปจังหวัดน่าน

๓.๒) ตัวชี้วัด

๑. จำนวนช่องทางการตลาดสินค้าปลานิลแปรรูป
๒. จำนวนชนิดสินค้าปลานิลแปรรูปที่จำหน่ายผ่านช่องทางการตลาด
๓. จำนวนสื่อ แหล่งประชาสัมพันธ์

๓.๓) กลยุทธ์

๑. ส่งเสริมพัฒนาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการ ในการจำหน่ายสินค้าปลานิลแปรรูปสู่ช่องทางการตลาดที่หลากหลาย
๒. ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ปลานิลและปลานิลแปรรูปจังหวัดน่าน

แผนงานโครงการที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเกษตรรายสินค้าปลานิล จังหวัดน่าน

ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ เพิ่มศักยภาพการผลิตปลานิล พัฒนาการแปรรูปปลานิล ได้คุณภาพมาตรฐาน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม	จำนวนงบประมาณ (บาท)	แหล่งงบประมาณ	ปีงบประมาณ	หน่วยดำเนินงาน
๑. พัฒนาการความรู้ให้แก่เกษตรกรในการผลิตปลานิลให้ได้คุณภาพมาตรฐาน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ๒. ส่งเสริมการเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐาน GAP ๓. ส่งเสริมการแปรรูปปลานิล และได้รับการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายกำหนด	๑. โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรกิจกรรมพัฒนาคุณภาพสินค้าประมงสู่มาตรฐาน	๕,๑๐๐	กรมประมง	๒๕๖๖	สำนักงานประมงจังหวัดน่าน
	๒. โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาเกษตรอินทรีย์	๗,๕๐๐	กรมประมง	๒๕๖๖	สำนักงานประมงจังหวัดน่าน
	๓. โครงการเกษตรปลอดภัยและมูลค่าสูง กิจกรรมหลัก การแปรรูปสินค้าเกษตร ด้วยองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม กิจกรรมย่อย การพัฒนาการแปรรูปสินค้าประมงแปลงใหญ่เพื่อเพิ่มมูลค่า	๓๐๙,๐๐๐	งบพัฒนาจังหวัดน่าน	๒๕๖๖	สำนักงานประมงจังหวัดน่าน
	๔. โครงการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปปลานิลเพื่อเพิ่มมูลค่า	๑,๐๐๐,๐๐๐	งบพัฒนาจังหวัดน่าน (เสนอขอรับงบประมาณ)	๒๕๖๘	สำนักงานประมงจังหวัดน่าน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาเกษตรกรเข้าสู่ระบบการเลี้ยงปลานิลแบบครบวงจร

กลยุทธ์	แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม	จำนวนงบประมาณ (บาท)	แหล่งงบประมาณ	ปีงบประมาณ	หน่วยดำเนินงาน
๑. ส่งเสริมการบริหารจัดการในการเลี้ยงปลานิลแบบครบวงจร และส่งเสริมองค์ความรู้การใช้เทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์น้ำสมัยใหม่ IOT ๒. พัฒนาศูนย์เรียนรู้ต้นแบบการใช้เทคโนโลยีการสัตว์น้ำ(ปลานิล)ในระบบ IOT ระดับจังหวัด	๑. การเพิ่มศักยภาพการผลิตปลานิลปลอดภัย ด้วยนวัตกรรมการเลี้ยงปลานิลแบบหนาแน่นในระบบน้ำหมุนเวียน	๒๐๐,๐๐๐	สำนักงานปลัดกระทรวง อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	๒๕๖๖ - ๒๕๖๗	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และพัฒนาการตลาดสินค้าปลานิล

กลยุทธ์	แผนงานโครงการ	จำนวนงบประมาณ (บาท)	แหล่งงบประมาณ	ปีงบประมาณ	หน่วยดำเนินงาน
๑. ส่งเสริมพัฒนาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการ ในการจำหน่ายสินค้าปลานิลแปรรูปสู่ช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ๒. ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ปลานิลและปลานิลแปรรูปจังหวัดน่าน	๑. กิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดผลิตภัณฑ์ปลานิล	-	งบพัฒนาจังหวัดน่าน (เสนอขอรับงบประมาณโดยอยู่ภายใต้กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปปลานิลเพื่อเพิ่มมูลค่า)	๒๕๖๘	สำนักงานประมงจังหวัดน่าน
	๒. ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ปลานิลแปรรูป โดยร่วมจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าในกิจกรรมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน	-	-	๒๕๖๗ - ๒๕๖๘	สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน

แบบสรุปโครงการแบบย่อ (Project idea)
ของโครงการด้านเกษตรและสหกรณ์ที่สำคัญของจังหวัดน่าน

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	โครงการ เกษตรปลอดภัยและมูลค่าสูง
๒. ชื่อแผนงาน	ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ
๓. แนวทางการพัฒนา	พัฒนากระบวนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรกรรมยั่งยืน ด้วยองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม
๔. หลักการและเหตุผล	<p>กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบายเพื่อพัฒนาแหล่งผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตรให้มีความสมบูรณ์และครบวงจรเพื่อแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาด ราคาตกต่ำ และให้ผลผลิตที่ได้มีมาตรฐาน โดยส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกันผลิตเป็นแปลงใหญ่ จัดการการเลี้ยงตามมาตรฐาน การจัดหาปัจจัยการผลิต การลดต้นทุนการผลิตให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม การจัดการผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต และการเชื่อมโยงสินค้าสู่ตลาด โดยมีผู้จัดการโครงการ (Project manager) เป็นผู้ให้คำแนะนำ ติดตาม และประสานงานกับเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังกล่าว ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ประเทศไทยมีผลผลิตสัตว์น้ำจืด ๓๘๑,๖๐๐ ตัน มูลค่าประมาณ ๓๓,๙๙๓ ล้านบาท (กอนยโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการประมง กรมประมง, ๒๕๖๑) ชนิดสัตว์น้ำที่สำคัญ คือ ปลานิล ปลาดุก กุ้งก้ามกราม ปลาตะเพียน ปลาช่อน ปลาสลิด ปลาสวาย และปลาหมอ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง ระบบการเลี้ยงไม่ได้มาตรฐาน และราคาตกต่ำ ดังนั้น เพื่อพัฒนาเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเชิงประจักษ์ กรมประมงจึงดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (สัตว์น้ำจืด) ภายใต้แผนงานบูรณาการการพัฒนาศักยภาพการผลิต ภาคเกษตร ซึ่งสามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้านประมงให้มีผลผลิตที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของตลาดมากขึ้น</p> <p>สำนักงานประมงจังหวัดน่าน จึงมีแนวคิดที่จะดำเนินการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลานิล และการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปปลานิลให้มีความหลากหลายมากขึ้น ตลอดจนแนะนำขั้นตอนการดำเนินการตามมาตรฐาน เพื่อขออนุญาตรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และพัฒนาสินค้าปลานิลดังกล่าวสู่ช่องทางการจำหน่ายที่มีมูลค่าสูง สร้างรายได้แก่กลุ่มและเกษตรกร</p>

หัวข้อ	รายละเอียด
๕. วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑. กลุ่มเกษตรกรสามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากปลานิลได้ ๒. กลุ่มเกษตรกรสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐาน ที่สูงขึ้นได้ ๓. เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิล
๖. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	๑. เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากปลานิลได้ ๕๐% ๒. ผลิตภัณฑ์จากปลานิลได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ อาหารและยา (อย.) ไม่น้อยกว่า ๒ ผลิตภัณฑ์ ๓. จำนวนช่องทางการจำหน่ายสินค้าปลานิลแปรรูป เพิ่มขึ้นอย่างน้อย ๑ ช่องทาง
๗. พื้นที่เป้าหมาย	พื้นที่แปลงใหญ่ปลานิล ตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
๘. กิจกรรมหลัก	โครงการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปปลานิลเพื่อเพิ่มมูลค่า
๘.๑ กิจกรรมหลักที่ ๑	เรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้เชิงปฏิบัติการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ปลานิลแปรรูปและส่งเสริมสู่ช่องทางการจำหน่าย ของกลุ่มแปลงใหญ่ปลานิล ตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา
๙. หน่วยงานดำเนินการ	สำนักงานประมงจังหวัดน่าน
๑๐. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘
๑๑. งบประมาณ	๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน)
๑๒. ผลผลิต (Output)	๑. กลุ่มเกษตรกรมีความรู้ ทักษะ การแปรรูปปลานิล เกิดผลิตภัณฑ์ปลานิลแปรรูปที่หลากหลาย และได้รับการรับรองมาตรฐาน ๒. ผลิตภัณฑ์ปลานิลสามารถกระจายสู่ช่องทางการจำหน่ายที่มีมูลค่าสูง
๑๓. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	มีผลิตภัณฑ์สินค้าปลานิลแปรรูปที่หลากหลาย เกิดการกระจายสินค้าสู่ตลาดที่มีมูลค่าสูง สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

คณะผู้จัดทำ

คณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญจังหวัดน่าน

ที่ปรึกษา

นายมานพ ทาจาก

เกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน

คณะผู้จัดทำ

กลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน

นางสุรีภรณ์ สุทธิพันธ์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

นางสาวปติตตา นันทสิทธิ์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นางวลัยพร สายอุทธา

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นางสาวบุญศรี สมิ ชัยกิตติพิภัทร์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นายอำนาจ สบานงา

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

นางรัชนิยา สบานงา

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน